

**JELENTÉS A SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYÉBEN ÉLŐ GYERMEK- ÉS
FIATALKORÚ BŰNELKÖVETŐK HELYZETÉRŐL
A 2013. ÉVI BŰNMEGELŐZÉSI TEVÉKENYSÉG ÉRTÉKELÉSE**

TARTALOMJEGYZÉK:

I.	BEVEZETÉS	3
II.	A MEGYE SAJÁTOSSÁGAINAK, ADOTTSÁGAINAK DEMOGRÁFIAI MUTATÓI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A 0-18 ÉVES KOROSZTÁLY ADATAIRA	4
III.	BŰNÖZÉS ÉS A VESZÉLYEZTETETTSÉG ALAKULÁSA, A BŰNCSELEKMÉNYEKSEL KAPCSOLATOS STATISZTIKAI ADATOK ELEMZÉSE, A BŰNCSELEKMÉNYEK ELKÖVETÉSÉNEK OKA	
	III.1. A KISKORÚAK VESZÉLYEZTETTSÉGE (alapellátás, szakellátás, járási gyámhivatalok).....	6
	III.2. CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK.....	19
IV.	A SZOCIÁLIS ÉS GYÁMHIVATAL ÉVES BŰNMEGELŐZÉSI TEVÉKENYSÉGÉNEK ÁTFOGÓ BEMUTATÁSA	22
	IV.1. GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLATOK ALAPELLÁTÁS ÉS VÉDELEMBE VÉTELLEL TÖRTÉNŐ CSALÁDGONDOZÁSÁNAK FELADATAI.....	23
V.	AZ ÖNKORMÁNYZATOK SZEREPE A BŰNMEGELŐZÉSBN	25
	V.1. AZ ÖNKORMÁNYZAT BŰNMEGELŐZÉSI TEVÉKENYSÉGÉHEZ KAPCSOLÓDÓ EGYÉB HATÓSÁGI SZEREPLŐK.....	26
VI.	BŰNMEGELŐZÉSI TEVÉKENYSÉGET VÉGZŐ SZERVEZETEK	
	VI.1. SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI RENDŐRKAPITÁNYSÁG.....	28
	VI.2. SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI FŐÜGYÉSZSÉG.....	36
	VI.3. SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI KORMÁNYHIVATAL IGAZSÁGÜGYI SZOLGÁLATA.....	37
VII.	EREDMÉNYEK, MEGOLDÁSRA VÁRÓ PROBLÉMÁK	42
VIII.	ÖSSZEGZÉS, CÉLOK, FELADATOK	43

I. BEVEZETÉS

A szociális és gyámhivataloknak a bűnelkövetés illetve a bűnismétlés megelőzése érdekében megtenni rendelt feladatait, intézkedéseit a gyámhatóságokról valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 5/A. §-a sorolja fel.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatala jogszabályi kötelezettségének eleget téve minden év június 30. napjáig az előző évre vonatkozóan a Korm. rendelet 2. számú melléklete szerinti **jelentésben** elemzi az illetékességi területén a gyermekkorú, illetve a fiatalok bűnelkövetés helyzetét, értékeli a bűnmegelőzési tevékenységet, az annak érdekében elvégzendő feladatokat és azok megvitatása céljából **egyeztető tanácskozást** tart.

A jelentés a gyermek- és fiatalok bűnmegelőzéshez, bűnelkövetéshez kapcsolódó 2013. évi programokat, statisztikai adatokat dolgozza fel.

Elkészítéséhez a szükséges tájékoztatást

- a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya,
- a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Főügyészség,
- a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Igazságügyi Hivatal,
- a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kirendeltsége,
- a Klebelsberg Megyei Intézményfenntartó Központ Nyírbátori Tankerülete,
- a Szent Lukács Görögkatolikus Gyermekvédelmi Központ valamint
- a megye településeinek jegyzői és gyermekjóléti szolgálatai bocsátották rendelkezésünkre.

II. A MEGYE SAJÁTÓSSÁGAINAK, ADOTTSÁGAINAK, DEMOGRÁFIAI MUTATÓI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A 0-18 ÉVES KOROSZTÁLY ADATAIRA

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Magyarország legkeletibb megyéje, területe 5936,45 km². Észak-keletről Ukrajna, dél-keletről Románia dél-nyugatról Hajdú-Bihar megye, északról Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Szlovákia határolja. Megyeszékhelye: Nyíregyháza.

A megye területe 593,7 km², az ország területének 6,4%-át, az Észak-Alföldi régió területének 33,5%-át foglalja el.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye népessége alapján az ország harmadik, területét tekintve a hatodik legnagyobb megyéje. Kor-összetételével a "legfiatalabbnak" számít: sok a gyermek, viszonylag gyakori a nagycsalád. Sajnos a települések népesség megtartó képessége alacsony, jellemzőek a foglalkoztatási problémák, magas a munkanélküliség.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye **járásainak** főbb adatai az alábbiak:

Sorszám	Járás neve	Székhely	Település	Ebből város	Népesség (2013. január 1.)	Terület (km ²)	Népsűrűség (fő/km ²)
1	Baktalóránt házai járás	Baktalórántháza	12	1	19 521	254,47	77
2	Csengeri járás	Csenger	11	1	13 839	246,51	56
3	Fehérgyarmati járás	Fehérgyarmat	50	1	38 363	707,37	54
4	Ibrányi járás	Ibrány	8	2	23 850	304,91	78
5	Kemecsei	Kemecse	11	2	22 185	246,41	90

Sorszám	Járás neve	Székhely	Település	Ebből város	Népesség (2013. január 1.)	Terület (km ²)	Népsűrűség (fő/km ²)
	járás						
6	Kisvárdai járás	Kisvárdai	23	3	57 050	523,09	109
7	Mátészalkai járás	Mátészalkai	26	3	64 810	624,70	104
8	Nagykállói járás	Nagykállói	8	2	30 430	377,36	81
9	Nyírbátori járás	Nyírbátori	20	3	43 557	695,94	63
10	Nyíregyházi járás	Nyíregyházi	15	4	166 684	809,61	206
11	Tiszavasvári járás	Tiszavasvári	6	2	27 306	381,61	72
12	Vásárosnaményi járás	Vásárosnaményi	28	2	36 689	617,94	59
13	Záhonyi járás	Záhonyi	11	2	19 369	145,95	133

Megyénk lakossága **2013. január 1**-jei állapot szerint **563.653 fő** volt, közel 1700-zal kevesebb, mint egy évvel korábban. A népsűrűség **95 fő/km²**.

A lakosság száma nemek szerint	2010	2011	2012	2013
Nők	292.081	289.643	294.267	293.243
Férfiak	268.348	265.853	271.050	270.410
Összesen	560.429	555.496	565.317	563.653

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kiskorú lakossága nem és életkor szerint 0-18 éves korig

0-18 év	2010	2011	2012	2013
Nő	63.569	61.902	62.943	61412
Férfi	66.602	64.741	65.881	64.355
Összesen	130.171	126.643	128.824	125.767

A 2012. év növekedő gyermekszámához képest 2013-ra ismét csökkenő tendenciát mutat a kiskorúak száma megyénkben.

III. A VESZÉLYEZTETETTSÉG ÉS A BŰNÖZÉS ALAKULÁSA, A BŰNCSELEKMÉNYEKEL KAPCSOLATOS STATISZTIKAI ADATOK ELEMZÉSE, A BŰNCSELEKMÉNYEK ELKÖVETÉSÉNEK OKAI

III. 1. Kiskorúak veszélyeztetettsége

III.1.1. Alapellátás

A gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a gyermekjóléti szolgálat legjelentősebb feladata az *észlelő- és jelzőrendszer működtetése*, amely lehetővé teszi a veszélyeztető okok feltárását, valamint a veszélyeztettség időben történő felismerését. A gyermek veszélyeztetettségét azok a szakemberek észlelhetik elsődlegesen, akik napi kapcsolatban állnak a gyermekkel, vagy akik ismerik a családot.

A törvényi szabályozás értelmében a jelzőrendszer tagjai az alábbiak:

- a) az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a háziorvos, a házi gyermekorvos,
- b) a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók, így különösen a családsegítő szolgálat, a családsegítő központ,
- c) a köznevelési intézmények,
- d) a rendőrség,
- e) az ügyészség,
- f) a bíróság,
- g) a pártfogó felügyelői szolgálat,
- h) az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek,
- i) a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása,
- j) az egyesületek, az alapítványok és az egyházi jogi személyek,

k) a munkaügyi hatóság.

A gyermekjóléti szolgálatok és a jelzőrendszeri tagok közötti kapcsolat, illetve együttműködés településenként változó, de még mindig gyakori probléma, hogy a jelzések nem vagy nem írásban történnek meg.

A veszélyeztetettség kialakulásának megelőzését szolgálják a **gondozott gyermekek részére szervezett szabadidős programok**, amelyek száma még igen alacsony az anyagi forrás hiánya miatt, ezért ezen a területen is kiemelkedő szerepet kapnak a különböző pályázati források.

A 15/1998. (IV.30.) NM rendeletben foglaltak szerint a gyermekek számára olyan szabadidős programokat kell szervezni, amelyek a családban jelentkező nevelési problémák és hiányosságok káros hatásainak enyhítését célozzák, illetve azok megszervezése a rossz szociális helyzetben lévő szülőknek aránytalan nehézséget okozna.

A gyermekjóléti szolgálatnak kezdeményeznie kell, hogy a közoktatási intézmények, az ifjúsággal foglalkozó szociális és kulturális intézmények szervezzenek ilyen programokat és ezekről nyilvántartást kell vezetnie, amelynek az ellenőrzési tapasztalatok szerint nem minden esetben tesznek eleget.

A gyermekjóléti szolgálatok által 2013-ban szervezett szabadidős programok

Játszóház	27
Klub, csoport	20
Korrepetálás	14
Iskolai szünidős táborok	29
Összesen	87

(KSH adat)

Fontos szerepe van a veszélyeztetettség megszüntetésében a családgondozó által készített **gondozási-nevelési tervnek**, amennyiben tartalmazza a veszélyeztető körülmények pontos megjelölését, illetve ha a segítséget nyújtó intézményeket, személyeket bevonva, őket nevesítve. részükre feladatokat és határidőket tűz ki.

A családgondozók alkalmanként más szakembereket is bevontak, mind az alapellátás, mind a védelembe vétel során történő gondozási tevékenységbe. Elsősorban pszichológus, és a nevelési tanácsadó segítségét vették igénybe, azonban ezen szakemberek bevonása még mindig messze elmarad a kívánatostól. A pszichológus, a gyermekpszichiáter segítségének igénybevételét akadályozza, hogy megyénkben kevés az ilyen szakember, ezért a várakozási idő hosszú. A családgondozók, illetve a gyámhatóságok ügyintézői is indokoltnak tartják az iskolapszichológusi hálózat kiépítését, családterapeuta, fejlesztőpedagógus szakemberek alkalmazását.

Veszélyhelyzetnek minősül, ha a gyermek bűncselekménnyel vagy szabálysértéssel kerül kapcsolatba, *elkövetőként*, vagy *sértettként*. Ezekben az esetekben a gyermek érdeke, hogy minél előbb a gyermekvédelem látókörébe kerüljön, és megkapja a szükséges segítséget a veszélyhelyzet megszüntetése érdekében.

Problémát jelent, hogy nincs megfelelő különbségtétel a *gyermeket veszélyeztető okok meghatározása* és a *tényleges bűncselekmény* között, tévesen gyakran magát az elkövetést tartják a fő veszélyeztető tényezőnek.

Amikor a fiatal a bűncselekményt elköveti, már csak a végeredményét látjuk annak a folyamatnak, amely a tettéig elvezette. A bűncselekmény elkövetése egy figyelmeztető jel, amely felhívja a figyelmet, arra, hogy további veszélyeztető okok állnak vagy állhatnak fent a családban, amik a családban nevelkedő többi gyermeket is érinthetik (pl. szülői elhanyagolás, bántalmazás).

A probléma megoldása végett fontos a segítő személy tevékenysége szempontjából a fiatal megismerése, problémájának megértése. A segítőknak a kiváltó okokat kell megszüntetniük, vagy legalább ezek hatását csökkenteni.

A tapasztalatok szerint elsősorban a sok problémával (pl. lakhatási, anyagi, mentális stb.) küzdő, halmozottan hátrányos helyzetű családokkal kapcsolatban alakulnak ki elhúzódó, esetenként évekig fennálló gondozási folyamatok. Ezen családok esetében a családgondozás ellenére is folyamatosan újabb gondok jelentkeznek, melyek megoldásához a gyermekjóléti szolgálat eszközei és esetenként a védelemben vételben rejlő lehetőségek nem elégségesek.

A gyermekjóléti szolgálatok a gondozási tevékenységük során fő problémának a *szülők hozzáállását* látják. Ennek következménye, a gyermek hasonló magatartásának kialakulása, illetve az, hogy az ilyen esetekben jellemző az újabb, a gondozás ideje alatt elkövetett bűncselekmény.

A veszélyeztető tényezők kialakulása szempontjából – akár az áldozati, akár az elkövetői oldalon találjuk a kiskorút – változatlanul legfontosabb szerepet a család képviseli. Az ott jelentkező rendellenességek, negatív folyamatok meghatározhatják a fejlődésben lévő gyermek kriminális identitását.

A veszélyeztető családokra általában az átlagosnál nagyobb családnagyság és az atipikus családi struktúra a jellemző. Ez a családi állapot a családok labilitására és a családon belüli erős fluktuációra utal, s egészében azt eredményezi, hogy a kisközösség életét az átmenetiség jellemzi. Társadalmi réteghelyzettől függetlenül minden veszélyeztető családban hiányzik a családi közösség védelmező funkciója. A családi együttélés gyakori családi viszályokkal, konfliktusokkal terhes, melyek megoldásában a családtagok gyakran folyamodnak erőszakhoz, vagy egyéb deviáns megoldási mintát nyújtanak a gyermeknek. A családi erőszak igen gyakran manifesztálódik a kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekményekben, ezeket azonban nem lehet a családban létező egyéb problémáktól elszakítva vizsgálni.

Ha a család nem tölti be a funkcióját, nem nyújt a gyermeknek értékeket, akkor a gyermek nem érzi fontosnak, lényegesnek a családi köteleket. Mivel nem kötődik a családhoz, máshol keresi a kapcsolódási pontokat, a közösséget, az emberi kapcsolatokat. A *családi mellőzöttség*ből fakadóan még fokozottabban érzi, hogy valakihez (valakikhez), valahová tartoznia kell. A gyermek, a fiatalok a hasonló helyzetű fiatalok csoportjához sodródik. A családtól ily módon eltávolodott fiataloknak egyrészt nincs választási lehetősége, másrészt a hasonló helyzetű fiatalok közössége vonzza, mivel könnyen azonosul velük. Az adott helyzetből fakadóan, saját értékrendet alakítanak ki, öntörvényű életet élnek.

Szoros összefüggés van tehát a bűncselekmények elkövetési motívumai és a család anyagi helyzete, illetve érzelmi viszonyai között. Ahol gondot jelent a mindennapi megélhetéshez szükséges összeg előteremtése, ott gyakran előfordul, hogy a szülőknek nem marad energiájuk gyermekeikre odafigyelni.

III.1.2. Szakellátás

A fiatalok bünelkövetési helyzetéről és a bűnmegelőzési tevékenységről a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által fenntartott Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei intézményekben (baktalórántházi, nyírbátori, mátészalkai, tiszadobi és területi gyermekvédelmi központok) 2013. évben

A szakellátás gyermek- és lakásotthonaiban 2013. évben is magas volt az engedély nélküli eltávozások száma a rendőrséggel történő szoros együttműködés ellenére is, továbbá egyre nagyobb gondot jelent ezekben az intézményekben a „herbáriás” drogok, cigaretták megjelenése, gyors elterjedése.

A gyermekekkel, fiatal felnőttekkel foglalkozó szakemberek továbbra is prevenciós, szabadidős programokkal próbálják az ellátottakat a gondozási helyükön és a bűncselekmények elkövetésétől távol tartani.

2013. 01.01.-2013.12.31.

	Engedély nélkül eltávozott gondozottak száma	30 napnál hosszabb ideig szökésben	Az eltávozások száma (alkalom)
Területi GYVK	25	1	116
Mátészalka GYVK	80	18	617
Nyírbátor GYVK	31	4	202
Tiszadob GYVK	32	12	129
Baktalórántháza GYVK	44	12	201

A legmagasabb az engedély nélkül távollévő gyermekek és a szökések száma a mátészalkai intézményben, de éves szinten mindenhol 30-40 gyerek szökik, legtöbbjük rendszeresen, ami az eltávozások számából látható.

Az engedély nélküli eltávozások során a gondozottak által elkövetett bűncselekmények vonatkozásában a Területi és a Nyírbátori Gyermekvédelmi Központban az intézményvezető tájékoztatása alapján nincs tudomásuk arról, hogy a szökések időtartama alatt a gondozottak bűncselekményt követtek volna el.

A **Baktalórántházi Gyermekvédelmi Központban** 2013-ban 7 fő követett el bűncselekményt (2 fő garázdaság büntette, 1 fő okirattal való visszaélés, 1 fő zaklatás, 3 fő könnyű testi sértés).

A **Mátészalkai Gyermekvédelmi Központban** 38 fő 42 bűncselekményt követett el az engedély nélküli távollétek ideje alatt az alábbi megoszlás szerint:

Bűncselekményt elkövetők száma 38 fő, akik közül

- 1 főt dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás vétsége,
- 4 főt folytatólagosan elkövetett lopás vétsége,
- 14 főt lopás vétsége,
- 6 főt súlyos testi sértés kísérlete,
- 3 főt rablás és más bűncselekmények,
- 1 főt kényszerítés,

- 3 főt tulajdon elleni szabálysértés,
- 2 főt tiltott kéjelgés,
- 1 főt halált okozó testi sértés és rablás büntette,
- 3 főt szabálysértési értékre elkövetett lopás vétsége miatt vontak felelősségre.

A Tiszadobi Gyermekvédelmi Központban 20 fő követett el bűncselekményt az engedély nélküli eltávozások ideje alatt az alábbi megoszlásban:

- lopás miatt: 4
- közfeladatot ellátó személy elleni erőszak: 1
- tiltott kéjelgés szabálysértése miatt: 3
- garázdaság miatt: 5
- testi sértés büntette miatt: 1
- tulajdon elleni szabálysértés miatt: 3
- bántalmazás büntette miatt: 3

Az intézmények vezetőinek tájékoztatása alapján 2013. évben **az engedély nélküli eltávozások során a gondozottak sérelmére bűncselekményt nem követtek el.**

Az intézmények által szervezett prevenció programok, a szökések számának csökkentése érdekében tett intézkedések

Gyermekvédelmi Központ Baktalórántháza

Az intézmény nagyon jó kapcsolatot ápol a Talentum, Kiút és KUL alapítványokkal, akik a gyermekekkel való találkozások alkalmával, prevenció jelleggel nagy hangsúlyt fektetnek a bűnmegelőzésre is.

A rendőrség aktuális hírleveleivel hívja fel a figyelmet különösen a nyári szünet közepével a gyermekekre leselkedő veszélyekre.

A lakásotthonokban dolgozó munkatársak is napi szinten beszélgetnek a gyermekekkel és felhívják a figyelmet a szökések következményeire. A gyerekek által megfogalmazott gondolatokra, kérdésekre legjobb ismereteik szerint próbálnak választ adni és minden esetben visszakérdeznak, hogy a bennünk felmerülő probléma kapcsán megfelelőnek tartják-e a kapott információt. Szükség esetén megfelelő szakemberek segítségét is igénybe veszik.

Gyermekvédelmi Központ Mátészalka

A Mátészalkai Városi Rendőrkapitányság munkatársai több alkalommal tartottak bűnmegelőzési és drog prevenció foglalkozásokat a gondozottak számára, bár az intézményvezető szerint ezeknek sajnos elenyésző esetben volt eredménye.

A bűnmegelőzés érdekében minden alkalmat kihasználják, hogy minél több gyermeket (főleg a veszélyeztetetteket) elvigyék egy-egy javító-nevelő intézeti látogatásra. A látogatások azt a célt szolgálják, hogy megismertessék a gondozottakkal a zárt (az egyén szabadságát korlátozó) szigorú nevelési formát. Sajnálatos módon ez csak kevés esetben tartja vissza őket a további bűncselekmények elkövetésétől.

A lányok számára több alkalommal szerveztek szexuális felvilágosító előadásokat, melyek fontos részét képezték a prostitúció veszélyeire történő figyelemfelhívások. Ezen foglalkozás-sorozatok a KUL Alapítvány munkatársai és önkéntes segítők bevonásával valósultak meg.

Gyermekvédelmi Központ Nyírbátor

2013-ban a KUL Alapítvány által szervezett bűnmegelőzési programsorozat és az intézmény pszichológusai által tartott felvilágosító foglalkozások megtartására került sor.

Gyermekvédelmi Központ Tiszadob

A KUL Alapítvánnyal konzorciumban benyújtott pályázat „A társadalmi devianciák kialakulásának megelőzése a gyermek és lakóotthonban élő fiatalok körében a helyes önértékelés kialakításán keresztül, különös tekintettel a prostituálódás elkerülésére”, a bűnmegelőzést, ezen belül elsősorban a prostitúciót célozta meg. A pályázat keretén belül a Gyermekvédelmi Központban dolgozó szakemberek számára egy tréningorozat került megrendezésre, melynek fő célja a súlyos magatartási problémákkal, deviáns magaviseletű fiatalokkal történő nevelő munka hatékonyságának a növelése volt, gyakorlati példákon át bemutatva az alkalmazott módszerek eredményességét.

A Tiszavasvári Rendőrkapitánysággal együttműködve a rendőrség munkatársai több alkalommal előadást tartottak az egyes bűncselekmények büntetési fokozatairól, példákon keresztül szemléltették azokat az eseteket, melyek előfordulnak a gyermekvédelmi intézményekben (trágár beszéd, önbíráskodás, tiltott szerek fogyasztása, személyi szabadság korlátozása). A fiatalok számára is érthető nyelven elmondták, hogy bizonyos cselekedeteknek milyen következményei lehetnek.

Az intézmények és a rendőrség közötti kapcsolat jellemzése

A Gyermekvédelmi Központok és a rendőrség kapcsolata mindegyik intézmény esetében jól működő, hatékony, napi kapcsolat, folyamatos információcserével.

A legtöbb intézményben a rendőrség munkatársai bűnmegelőzési és drog prevenciók foglalkozásokat is tartanak a gondozottak számára.

A Tiszadobi Gyermekvédelmi Központ aktívan részt vesz a megyei bűnmegelőzési koncepció kialakításában és a „herbáriás” cigaretták fogyasztásának és terjesztésének megakadályozása érdekében még szorosabbra fonta együttműködését a rendőrséggel.

Az engedély nélküli eltávozások esetén minden alkalommal megtörténik a rendőrség értesítése a 15/1998 (VI.30.) NM rendelet 86.§ (2) bekezdésének megfelelő tartalommal.

Baktalórántházán a gyorsabb ügyintézés érdekében faxon, majd postai úton is küldenek értesítést. Munkaidő után, hétvégeken, ünnepeken a 14 év alatti gyerek eltávozását azonnal, 14 év felettiekét 24 órán belül telefonon jelzik az illetékes rendőrkapitányság felé, a legelső munkanapon a bejelentést megteszik írásos formában is.

Tiszadobon az írásos értesítés mellett 14 éven aluli gyermek szökését telefonon is bejelentik a rendőrségnek.

A gondozási helyre visszakerült engedély nélkül eltávozott gyermekekkel minden alkalommal megtörténik a 15/1998 (VI.30.) NM rendelet 86.§ (6) bekezdésének megfelelően az egyéni beszélgetés és annak írásos dokumentálása, kivéve azokat az eseteket, amikor a fiatal vagy kiskorú néhány „perces” gyermekotthonban vagy lakóotthonban való tartózkodást követően ismét engedély nélkül távozik.

Eredmények és problémák megfogalmazása a megyénkben működő gyermekotthonokban

Rendkívül magas az engedély nélküli eltávozások száma. A fiatalok általában abba a veszélyeztető környezetbe mennek vissza, ahonnan kiemelték őket. A család nem együttműködő, többnyire bújtatja a gyermeket, amely rájuk nézve semmilyen negatív következménnyel nem jár. A családokból kiemelt gyermekek deviáns környezetből kerülnek az intézménybe, nem motiváltak a javulásra, nagyon

alulszocializáltak. A szökéseket illetően az intézmény típusából adódóan nincs eszköz a kezükben arra, hogy megakadályozzák a szökéseket.

A bűnmegelőzésben óriási problémát okoz megyei szinten az úgynevezett „herbáriás” cigaretta valamint a gáztöltő. Sajnos egyik sem büntetendő a törvény által, viszont a fiatalok egészségében és magaviseletében óriási károkat okoz.

Ennek a kirekesztése csaknem lehetetlen. A drogfüggő gyerekek elvonókezelése, méregtelenítése is komoly problémába ütközik. A kórházak a gyermek motivátlanságára, együttműködési nehézségeire hivatkozva gyakran nem kezdik meg az elvonást. Az egészségügyi intézmények (csakúgy, mint a felnőtt drog rehabilitációs intézmények) saját szakmai protokolljaik alapján csak önkéntes alapon vállalnak kezelést, illetve rehabilitációt. A szakellátásba, speciális ellátásba viszont a fiatalok leginkább akaratukon kívül kerülnek, ezért eleve jóval kisebb az esély az eredményes életmódváltozás elérésére. A gyermekek sikeres drogról való leállítására speciális gyermekotthonban akkor van remény, ha sikerül erős kapcsolatot kialakítani a gondozó és a gondozott gyermek között. Erre akkor van lehetőség, ha a gyermek a drogéhség fizikai nehézségein már túl van, ebben az állapotban növekszik annak az esélye, hogy a fiatal nem szökik el. Nagy számban vannak olyan gyerekek, akiknek a gyógyszeres terápia kiegészítéseként jól megtervezett, huzamos ideig tartó, pszichoterápiás támogatásra van szükségük. Jelenleg a gyermekpszichiátria a gyógyszer beállításon, kezelésen túl, maximum néhány beteg kórházi ellátását tudja biztosítani. A gyermekpszichiátriai osztályok gyakran 14-16 éves korig, a felnőtt pszichiátriai osztályok pedig 18 év felett fogadják a betegeket.

A Befogadó és Gyermekotthon kollektívájának legfőbb problémáját a kiégés elleni tréning hiánya jelenti, Hivatalunk ellenőrzési tapasztalatai alapján ez általános probléma a szakellátás intézményei tekintetében.

Jövőre vonatkozó célok a bűnmegelőzés területén

Gyermekvédelmi Központ Baktalórántháza

Elsődleges cél a szökések számának csökkentése, ennek érdekében a rendőrséggel való jó kapcsolat fenntartása. Azokkal a civil szervezetekkel, alapítványokkal, akikkel már kapcsolatban állnak továbbra is szeretnének együttműködni, kapcsolatukat szélesíteni a prevenció hatékonyságának növelése érdekében. Az önkéntesek, egyesületek, alapítványok segítő munkáját igénybe véve szakmai egységenként felvilágosító előadások megszervezésével hívják fel a figyelmet a bűnelkövetés, a prostitúció és a droghasználat veszélyeire.

Törekednek továbbra is arra, hogy a lakásotthonokban a gyermekek otthonosan, jól érezzék magukat. Fontosnak tartják a közösség erősítését, és azt, hogy tudatosuljon a gyermekekben az egymás iránti felelősség érzése.

Gyermekvédelmi Központ Mátészalka

Az intézményvezető javaslata alapján a bűncselekmények elkövetése miatt beutalt gondozottakat nem lenne szabad normál gyermek-és lakásotthonba beutalni, még ideiglenes hatállyal sem. Ennek elkerülése érdekében megyei szinten sürgősen létre kellene hozni a szükségleteiknek megfelelő gondozási formát biztosító intézményt, helyileg mindenképpen olyan településen, ahol ún. munkaterápiával kezdődhetne az ilyen devianciával küzdő fiatalok gondozása, nevelése.

A probléma országos szintű, ezért az érintett megyék mindegyikében szükség lenne ilyen típusú gondozási hely létrehozására.

Gyermekvédelmi Központ Nyírbátor

Továbbra is szoros kapcsolat ápolása a rendőrség munkatársaival, felvilágosító programok szervezése civil szervezetek bevonásával.

Gyermekvédelmi Központ Tiszadob

Az intézményben dolgozó szakemberek számára keresik azokat a képzési lehetőségeket, melyek segítik a súlyos magatartási problémákkal és devianciákkal küzdő fiatalokkal történő nevelő munkát. Fontosnak tartják a tiszavasvári és megyei rendőrkapitánysággal való kapcsolat további erősítését és fenntartását. A rendőrség által tartott prevenciós előadások szervezése nagy jelentőséggel bír és szükségesnek látják külső szakemberek bevonását (ügyészség, bíróság) a prevenciós előadások során.

Területi Gyermekvédelmi Központ

A rendőrség által szervezett DADA program bevezetése az intézménybe, mely havonta egy alkalommal történne. Ezen kívül bűnmegelőzéssel kapcsolatos programok, foglalkozások lebonyolítása az intézmény pedagógusai szervezésében.

A fiatalok bűnelkövetési helyzetéről és a bűnmegelőzési tevékenységről a Szent Lukács Görögkatolikus Gyermekvédelmi Központban 2013-ban

A szakemberek igyekezete és a számos prevenciós program ellenére az egyházi fenntartású lakásotthonokban is évről-évre növekvő tendenciát mutat az engedély nélküli eltávazások száma

➤ **szökések**

Negatívumként mondható el, hogy egyre több a szökések száma és azok időtartama is megnövekedett, illetve számos gyermek folyamatosan szökésben van. Néhány gyermek alig töltött még egy-egy éjszakát a gondozási helyén a beutalása óta. Előfordul, hogy a gyámhivatal be sem tudta szállítani a beutalt gyermeket a gondozási helyére.

A gyerekek magatartása is negatív irányba változott az elmúlt egy évhez viszonyítva, a nevelőkkel csúnyán beszélnek, némelyek teljesen engedetlenek, agresszívak – az intézmény dolgozóinak eszközei sajnos nem elegendőek fegyelmelésükhöz.

A szökésben lévő gyermekek iskolába nem járnak, mindennapjaik ellenőrizhetetlenek. A szökések célpontjaiként nagyon vonzóak a közeli Kótaj, Ibrány, Paszab roma közösségei, ahol a lakásotthonbeli lányokat szívesen fogadják. Ennek visszaszorítása érdekében feljelentést tett az intézmény a Btk. 194. §-a szerinti kiskorú elhelyezésének megváltoztatása vétsége miatt és indítványozta a büntetőeljárás lefolytatását, az elkövető(k) felelősségre vonását. Az eljárást azonban minden esetben megszüntették bűncselekmény hiányában, mivel a fiatalok önként tartózkodtak a családoknál.

A lányok esetében jelenleg visszaszorult a prostitúciós tevékenység, ami a gondozási hely módosításoknak köszönhető, nem pedig magatartásbeli javulásnak.

Új típusú problémaként jelent meg a drogfogyasztás: többen a gyerekek közül herbál drogokat fogyasztanak, melyek kimutatására még nem alkalmasak a jelenlegi drogtesztek. Ezek ugyan legális drogok, használatuk nem ütközik törvénybe, de hatásuk hasonló, mint a hagyományos kábítószerké, több gondozott gyermek már kórházba került ilyen szerek használata miatt.

A szökések száma egyre magasabb és azok időtartama is megnövekedett. A nyírszőlősi lakásotthonokban 21 gyermek esetében 238 alkalommal regisztráltak engedély nélküli eltávazást. Ebből 7 gyermek a szökést megelőzően 1-1 napot töltött a lakásotthonban, 3 fő esetében a gyámhivatal be sem tudta szállítani a beutalt gyermeket a gondozási helyére.

A nyírbátori lakásotthonok esetében 2013. január 1. – december 31. között, a szökések száma 85, ebből 7 fő folyamatosan egy hónapon túl volt engedély nélkül távol. A nevelőszülői hálózatban 3 esetben volt engedély nélkül eltávozás, de a gyermekek egy napon belül visszakerültek a nevelőszüleikhez.

➤ **bűncselekmények**

Az engedély nélküli eltávozások időtartama alatt a lakásotthonban elhelyezett fiatalok az alábbi szabálysértéseket és bűncselekményeket kövezték el:

- szabálysértés (tiltott kéjelgés) 3 esetben
- tulajdon elleni szabálysértés 4 esetben
- garázdaság 2 esetben
- lopás 6 esetben
- kifosztás 1 esetben

Iskolaidőben a tavalyi évben 1 esetben lopást, 1 esetben pedig súlyos testi sértést követtek el.

Az engedély nélküli eltávozások időtartama alatt az alábbi bűncselekmények áldozataivá váltak a gondozott gyermekek:

- könnyű testi sértés 2 esetben
- prostitúcióra kényszerítés 1 esetben, több hónapon keresztül
- hamis tanúzásra felhívás 1 esetben
- lopás vétsége 1 esetben

Iskolában illetve lakásotthonban könnyű testi sértés 2 esetben történt.

A bűncselekmények illetve a szabálysértések okai:

- naivitás;
- rendszeres haszonszerzés;
- drogfogyasztáshoz szükséges anyagi források megteremtése;
- múltbeli bántalmazások áldozataként könnyebben válnak maguk is bántalmazóvá, bűnelkövetővé;
- családi minta követése; a családi hatások, mint devianciák forrásai;
- kortárs csoportban uralkodó normák követése, csoportdinamikai folyamatok;
- többségi társadalom által elfogadott normák, értékek elutasítása;
- a cselekmények általában hosszú ideig következmény nélküliek;
- törvényi anomáliák;
- jogszabályi környezet hiányossága, következetlensége;
- társadalmi értékek változása, tömegkommunikáció, média hibás érték közvetítése.

➤ **az intézmény által szervezett prevenció programok**

- fotó sorozat kiállítás: ismerkedés a cigánykultúrával;
- Gacsály: drog prevenció tábor;
- a svájci alap által létrehozott prostitúció megelőzésére megszervezett programsorozat. (egy éven át heti rendszerességgel);
- gyermeknap rendezvényen meghívott előadók: rendőrség (drogprevenció, bűnmegelőzés, közlekedési szabályok), ÁNTSZ (szexuális felvilágosítás), pszichológus (normaszegő magatartás esetleges következményei);
- rendszeres pszichológiai, pszichiátriai segítség.

➤ **az intézmény és a rendőrség kapcsolata**

Folyamatos kapcsolattartás, szoros, eredményes együttműködés jellemzi. Napi kapcsolat a gyermekek felkutatása érdekében tett feljelentések miatt, bűncselekmény esetén kölcsönös, azonnali értesítés.

Az engedély nélküli eltávozások során, minden alkalommal írásban értesítik a rendőrséget, részletes személyleírást adnak, a gyerek lehetséges tartózkodási helyét is minden esetben megjelölik és amennyiben konkrét információ érkezik erre vonatkozóan, úgy azt személyesen is felkeresik. A rendőrség kérésére a gyermek fényképét és személyi iratainak másolatát is rendelkezésükre bocsájtják. A gondozási helyére visszakerült engedély nélkül eltávozott gyermekkel minden esetben lefolytatják az egyéni elbeszélgetést, erről feljegyzést készítenek, mely magában foglalja a szökés időtartama alatt történt eseményeket.

A rendőrség által szervezett bűnmegelőzési programokon is rendszeresen részt vesznek a gondozott gyerekek, az intézmény kérésére is tartanak ilyen foglalkozásokat, legutóbb Újfehértón a nevelőszülői hálózat ellátottainak.

➤ **eredmények és problémák megfogalmazása**

Az elmúlt időszakról elmondható, hogy egyre több iskolakerülő, engedély nélkül távollévő gyermek van és nagyon kevés eszköz áll rendelkezésre ezen jelenségek visszaszorítására. A tankötelezettség 16 éves korra történő leszállítása tovább súlyosbítja ezt a problémát. A magatartási problémákkal küzdő gyerekek oktatási intézményekbe történő beiratása nehézkes, illetve mulasztásaik miatt szinte kizárt és a nem tanköteles gondozottakat sem veszik fel az oktatási intézmények.

Problémák:

- a lakásotthonokba olyan gyermekek is elhelyezésre kerülnek, akik előzően már kriminalizálódtak. (prostitúció, kisebb-nagyobb lopások, rablások, verekedések, zsarolás, iskolakerülés stb.);
- nincs visszatartó erő, általában nincs olyan következménye tetteiknek, ami a gyereket motiválná a helyes viselkedésre;
- egyre több speciális igényű gyermek kerül a lakásotthonba, ami újabb problémákat vett fel (szuicid hajlamú, agresszív, öntörvényű, rendszeres pszichiátriai kezelés alatt állók), a speciális igény viszont nincs megállapítva, vagy csak későn, és a speciális ellátásért is sorba kell állni a kijelölt speciális otthonokban, addig viszont a gondozási helyen nyújt negatív mintát a többi ellátott gyermeknek;
- az ellátott gyermekek, fiatalok a lakásotthonokba „hatalmas múlttal”, sok egyéni tragédiával, traumával a hátuk mögött, leginkább a serdülőkorukban (nem ritka a 17 éves beutalt) érkeznek. Sokan beutalásukat megelőzően is önálló életet életek, itt sem igazán kívánnak részt venni a nevelési folyamatban. Ezáltal ritkán van lehetőség bizalmi kapcsolatok kialakítására, melyben a gyermek biztonság és szeretet iránti szüksége megfelelően kielégülhet, és amely lehetővé tenné azt, hogy a lakásotthoni közeg, normákat, értékeket közvetítsen azáltal, hogy a felnőtt olyan személlyé válik a gyermek szemében, akinek meg szeretne felelni.

➤ **jövőre vonatkozó célok a bűnmegelőzés területén**

- több hatékonyabb, módszertanilag átgondoltabb prevenció program megszervezése szakemberek bevonásával;
- további olyan szabadidős programok létrehozása, amelyek érdeklik a gyermekeket és így kevésbé kíváncsoznak el gondozási helyükről;
- javítótintézet látogatás;
- indulatkezelési program szervezése szakember bevonásával;

- olyan programok megvalósítása, amelyek segítségével a gyerekekben tudatosulna, hogy milyen veszélyeket rejt, ha ismeretlen emberekkel, ismeretlen helyen tartózkodnak. Ezen program megvalósításához a rendőrség segítségét is kérni fogják.

A fiatalok bünelkövetési helyzetéről és a bűnmegelőzési tevékenységről a Nyírbátori Éltés Mátyás Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Gyermekotthon és Kollégiumban 2013-ban

2013-ban az intézményben **22 alkalommal** került sor engedély nélküli eltávozásra, melyek időtartama alatt tájékoztatásuk szerint a gondozott gyermekek illetve fiatal felnőttek bűncselekménynek sem elkövetőként sem sértettként nem voltak részesei.

Pártfogói felügyelet alatt 1 fő gondozott áll, a bíróság 1 főt próbára bocsátott, 3 főt pedig javítóintézeti nevelésre ítélt korábbi években elkövetett bűncselekmények miatt, 1 fő esetében a bírósági eljárás folyamatban van.

Szabadidős, prevenció programok

Különböző szabadidős, sport és szakköri foglalkozások, kirándulások, táborozási lehetőségek közül szabadon választhatnak valamint több városi rendezvényre is ellátogatnak a gyerekek, fiatal felnőttek.

Igyekeznek a családi ünnepeket a gyermekotthoni csoportokban ugyanúgy megtartani, mint a családban szokás, de a gondozott gyermekek, fiatal felnőttek kérésére, javaslataira is szerveznek különböző szabadidős és sport programokat, melyek szervezésében és lebonyolításában a gyermekek, fiatal felnőttek is aktívan részt vesznek.

Kulturális programok: halloween parti- boszorkányok délutánja, krampusz szépségverseny, mikulás ünnepség, gyermekotthoni karácsony, óévbúcsúztató buli, valentin-anapi bál, farsang, játékos sportdélután, nőnap bál, nyuszi buli, majális, anyák napja, gyermeknap, ballagás- kerti parti, mozi és színházlátogatások, gyalogtúra Máriapócsra, tini- diszkó, sütés- főzés: disznótoros parti, szalonnasütés, bográcsozás.

- **Szakköri foglalkozások:** sport (foci), kézműves foglalkozás (a gyermekotthonban az évszaknak megfelelő dekoráció készítése, rajzpályázatokon való rendszeres részvétel), kertbarát, természetjáró szakkör,
- **Nyári táborozás** (Károlyfalva, Bogács, Salgóháza), **nyári napközis tábor, hollandiai nyaralás** a nyári és a téli szünetben, **kirándulás:** a nyíregyházi vadsparkba,
- Drog prevenció előadás, filmklub.

Az intézmény és a rendőrkapitányság közötti kapcsolat nagyon jó, a gyermekek, fiatal felnőttek érdekében fontos az információáramlás és a szoros együttműködés. Az intézmény részt vesz a sulizsaru programban, illetve a rendőrkapitányság munkatársai felkérésre rendszeresen részt vesznek az intézmény által szervezett különböző programokon is.

Engedély nélküli eltávozás esetén minden alkalommal az eltűnés észlelését követően azonnal megtörténik az illetékes nyírbátori rendőrkapitányság értesítése (telefon, jegyzőkönyv, fax), az eltűnés körülményeit (milyen foglalkozásról, milyen időpontban, feltehetően milyen kiváltó okból, stb.) jegyzőkönyvben rögzítik.

A jegyzőkönyvben szerepelnek az eltűnt gyermek, fiatal felnőtt személyi adatai, személyleírása, azonosítására alkalmas jellegzetességei (pl. sebhely, műtéti heg, tetoválás, anyajegy, beszédhiba, terhesség stb.), az eltűnt gyermek szokásos ruházatát is feltüntetik, továbbá az eltűnés

körülményeit és a vélt feltalálási helyeket. Átadásra kerül az eltűnt gyerek azonosításra alkalmas fényképe is.

A gyermekotthonba visszaérkező engedély nélkül távol tartózkodó gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló kiskorúakkal gyámjuk, gondozóik, nevelőik bevonásával egyéni beszélgetések keretében minden esetben igyekeznek feltárni engedély nélküli távozásuk okát, körülményeit, valamint az engedély nélküli távol tartózkodás alatt velük történeteket, tartózkodási helyüket, megélhetési forrásukat.

A beszélgetések megtörténtét és tartalmának lényegét írásban dokumentálják és megteszik a szükséges intézkedéseket.

Eredmények és problémák megfogalmazása:

A korábbi évekhez képest jelentősen csökkent az engedély nélkül ismeretlen helyre távozó valamint a kisebb-nagyobb bűncselekményeket elkövető gyermekek, fiatal felnőttek száma.

A gyermekotthonban élő gyermekek gyakran olyan családi környezetből érkeznek, ahol akár közvetett módon, akár közvetlenül, de részesei voltak egy olyan életvitelnek (pl. alkoholizmus, lopás, csalás, bántalmazás, munkanélküliség, prostitúció), mely gyakran antiszociális, bűnelkövető életmódot vonhat maga után.

Családjaik sajnálatos módon nem tudnak megfelelni az alapvető szocializációs funkcióknak, sőt többnyire negatív mintát nyújtanak a gyerekek számára.

A gyerekekre általában jellemző a határozatlanság, a düh és agresszió kezelésének hiánya, motivátlanság, érdektelenség, a társas élet elemi szabályainak hiánya, viselkedési zavarok, kamaszkori pszichés problémák, hazugságok, beilleszkedési nehézségek, bandába verődés. Befolyásolhatóbbak és könnyebben rávehetőek kisebb-nagyobb bűncselekmények elkövetésére, antiszociális viselkedésre is.

Bűnmegelőzés témakörében a képzések, továbbképzések, konferenciák száma kevés.

A jövőben bűnmegelőzéssel kapcsolatos előadások, önismereti-, személyiségfejlesztő tréningek, drog prevenciók előadások és életvezetési tréningek szervezését tervezzük.

Tapasztalatuk szerint a kulturális, szabadidős és prevenciók programok hatása a gyerekek körében, hogy

- a bűnelkövetések és áldozattá válás valószínűsége csökken,
- személyiségük részévé válik a céltudatosság, a kitartás, a szabálytudat,
- a normaszegő magatartás (iskolakerülés, szökés, lopás, prostitúció, alkoholizálás stb.) minimalizálódik,
- a tanulás, a műveltség, a kulturáltság értékévé válik,
- személyiségükben és értékrendjükben olyan komplex és tartós változás áll be, amely hozzájárul sikeres felnőtté válásukhoz, társadalmi integrációjukhoz.

III.1.3. Járási Gyámhivatalok

A korábbi szabályozás értelmében a Gyvt. 68. § (1) bekezdése alapján, ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi.

A jelenleg hatályos szabályozás alapján ezt a feladatot a Járási Gyámhivatalok látják el.

Védelembe vett kiskorúak száma

	2012	2013
Előző év dec. 31-ig nyilvántartott védelembe vett kiskorúak	3276	2133
Adott év dec. 1—jén nyilvántartott védelembe vett kiskorúak	3197	2444
Két éve zajló sikertelen védelembe vétellel érintett kiskorúak	266	306

(KSH adat)

A védelembe vétel leggyakoribb okai 2013. évben a környezeti okok, az 50 órát meghaladó hiányzás és a gyermeknek illetve a szülőnek felróható magatartási ok.

A gyámhatóságokról valamint a gyámügyi és gyermekvédelmi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet 91./F és 91./G §-ai szabályozzák az **igazolatlan iskolai hiányzásokkal összefüggő gyámhatósági eljárást**. Ha a nevelési-oktatási intézmény igazgatója jelzi a védelembe vételi eljárás lefolytatására illetékes gyámhivatalnak, hogy a gyermek (fiatal felnőtt) igazolatlanul mulasztott kötelező tanórai foglalkozásainak száma az adott tanítási évben elérte a tízet, a gyámhivatal a nem nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban elhelyezett gyermek esetében levélben tájékoztatja az iskoláztatási támogatás jogosultját arról, hogy amennyiben az adott tanítási évben az ötvenedik kötelező tanórai foglalkozást is igazolatlanul elmulasztja a gyermek, úgy a gyámhivatal kezdeményezi a Magyar Államkincstárnak az iskoláztatási támogatást folyósító területi szervénél az iskoláztatási támogatás szüneteltetését elrendelő eljárás megindítását, valamint a 16. életévét be nem töltött, védelembe nem vett gyermek esetében hivatalból megindítja az eljárást a gyermek védelembe vétele iránt,

Iskoláztatási támogatás

	2012	2013
10 órás jelzés	2439	2562
50 órás jelzés	1371	1193
Támogatás szüneteltetésének kezdeményezése	644	797

(KSH adat)

A 10 órás jelzések száma növekedett a megelőző évhez képest ám még több esetben sikerült megszüntetni a problémát az alapellátás keretein belül. A támogatás szüneteltetésének kezdeményezésére irányuló eljárások száma több mint százszal növekedett az előző évi adatokhoz képest.

2013. december 31-én fentiekre tekintettel 828 tanuló tekintetében szünetelt a családi pótlék folyósítása.

Azokban az esetekben, amikor a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetése érdekében a védelemben vétel nem nyújt megoldást, (a gyermek felügyelet nélkül marad, vagy testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését családi környezete vagy önmaga súlyosan veszélyezteti, és emiatt azonnali elhelyezése szükséges) a Gyvt. 72-76. §-aiban szabályozott ideiglenes hatályú elhelyezésre kerül sor.

Gyámhivatalok által elrendelt ideiglenes hatályú elhelyezések

2012	2013
375	521

(KSH adat)

A Járási Gyámhivatalok a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. Korm. rendelet 8. § (2) bekezdése értelmében a járási gyámhivatal **feljelentést tesz**

- a) a gyermek veszélyeztetése,
- b) a tartási kötelezettség elmulasztása, vagy
- c) az a) és a b) pontban foglaltakon kívül a gyermek sérelmére elkövetett más bűncselekmény miatt.

2013. 01.01. - 2013.12.01. közötti időszakban a Járási Gyámhivatalok által kezdeményezett büntetőeljárások

<u>OKOK</u>	2012	2013
Kiskorú elhelyezésének megváltoztatása	2	3
Kiskorú veszélyeztetése	15	39
Tartás elmulasztása	6	2
egyéb, a kiskorú sérelmére elkövetett bcs.	8	9
Összesen:	31	53

(KSH adat)

<u>A tárgyévben és a korábban kezdeményezett büntető eljárásokból</u>	2012	2013
megszüntették a nyomozást	5	15
elmarasztaló ítélet született	6	4
felmentő ítélet született	1	-
az eljárás folyamatban van	28	37

(KSH adat)

Továbbra is a kiskorú veszélyeztetésének bűncselekménye fordul elő leggyakrabban a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények között, a megelőző évhez képest is jelentős növekedést mutat az emiatt kezdeményezett büntetőeljárások száma.

III. 2. Családon belüli erőszak

A családon belüli erőszak magában foglalja a bántalmazást, a testi sanyargatást éppúgy, mint a házastárs, a korábbi házastárs, a szülő, vagy más - a sértettel szoros érzelmi kapcsolatban álló - személy részéről elkövetett szexuális kényszerítés legkülönbözőbb formáit. A kialakuló családi erőszak vesztese mindig a legsérülékenyebb családtag - legtöbbször a gyermek. Az esetek túlnyomó többségénél azonban maga a gyermek is természetesnek veszi a családban fellépő konfliktusok erőszakos megoldását, hiszen nevelése során erre szocializálódott. Emiatt sajnos eszébe sem jut, hogy védekezzen, vagy fellépjen ellene.

A családon belüli erőszak eseteinek száma folyamatosan növekszik. Csak a többszöri és hosszan tartó erőszak esetén kerül sor segítség kérésére. Ezekben az esetekben sem a bántalmazottak, hanem a környezetben lakók, vagy más közeli családtagok kérnek segítséget. Előfordulásáról nem rendelkezünk reális adatokkal (sem társadalmi, sem gyámhivatali szinten), az azonban bizonyos, hogy a családon belüli erőszak különösen nagyszámú gyermek és nő számára jelent folyamatos bántalmazást.

A rendelkezésünkre álló adatok csak töredéke a valós esetszámnak, a család gyakran elfedi, eltitkolja és az esetek nagy része csak évek múlva derül ki, amikor a gyermek már lelki zavarokkal küzd.

A témában végzett kutatások szerint azok a gyermekek, akiket gyakran bántalmaztak, maguk is hajlamosabbak arra, hogy erőszakot alkalmazzanak.

Családi problémák és veszélyeztetettség

Az elmúlt években az országos és sajnos megyénk gyermekvédelmi adatai egyértelműen a helyzet fokozatos romlását mutatják. A jelenség mögött társadalmi okok, folyamatok és tendenciák, és az ezekben működő érték- és normarendszerek hatásai húzódnak meg. A zavarok oka azonban a felszínen, elsősorban a család hibás működéseként jelenik meg. A tünetek szintjén egyre szorosabban kapcsolódik össze a gyermekek nevelésének elhanyagolása, gondozásának elmulasztása más deviáns magatartásformákkal - különösen az alkoholizmussal és a bűnözéssel. Holott nyilvánvaló, hogy az egyes családok eltérő társadalmi helyzete, létfeltételei, nagysága és összetétele, valamint eltérő nevelési módszerei a gyermekgondozás különbözőségeiben is megjelennek.

Számtalan - köztük megyei - vizsgálat utal arra, hogy a gyermek- és fiatalkorúak szociális biztonságát és morális fejlődését veszélyeztető körülmények leginkább anyagi természetű, vagy a szülők/nevelők beilleszkedési zavaraiából eredő és szorosan összekapcsolódó okokra vezethetők vissza. Ez leginkább az életkörülmények elégtelenségében, a szülők deviáns életvitelében nyilvánul meg, s nemcsak a kiskorú fizikai-, hanem személyiségfejlődését is súlyosan veszélyezteti.

A gyermek családon belüli bántalmazásának esélye sokszorosára növekszik, ha valamely szülője gyermekkorában maga is erőszak áldozata volt. Az anya, aki gyermekkorában áldozattá vált, a tanult viselkedésminták, a zavart kötődés miatt, hajlamosabb saját gyermeke bántalmazására. Ezen anyák több mint egyharmada a szóban forgó bántalmazást leszámítva igen gondosan gondozza, neveli gyermekét, más formában nem bántja. A családi erőszakot elszenvedő áldozatok azonban maguk is nagy eséllyel elkövetőkké válhatnak és nagyobb az esélyük a bűnbesodródásra is.

Bántalmazott gyermekek száma a gyermekjóléti szolgálatok jelentése alapján 2013-ban

Családon belüli fizikai	164
Családon belüli lelki	148
Családon belüli szexuális	14
Családon kívüli	18
Összesen	348

(KSH adat)

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéhez tartozó Járási Gyámhivatalok (2012-ben még Városi Gyámhivatalok) összesített adatai alapján **2013-ban 84 hozzátartozók közötti erőszakkal kapcsolatos eljárás indult meg**, ami a **2012-es év 106 esetszáma**hoz viszonyítva csökkenést mutat, a nagy látencia miatt azonban nem tudhatjuk, hogy ez a valós bántalmazási esetek számának csökkenését is jelenti-e.

Az esetek bántalmazók személye szerinti megoszlása:

	2012	2013
Házastárs, élettárs	83	66
Egyeneságbeli felmenő rokon, mostoha szülő	12	8
Egyeneságbeli lemenő rokon, mostoha gyermek	9	19
Egyéb személy	2	11
Összesen	106	84

(KSH adat)

A **2009. évi LXXII. törvény** szól a **hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról**. A jogszabály meghatározza a hozzátartozók közötti erőszak fogalmát illetve azt is, hogy alkalmazása esetén kit tekint gyermeknek (Ptk. második könyv, második részének IV. címe 2:10. §-a szerinti *kiskorút*). A törvény a 2-4. §-ában szól a hozzátartozók közötti erőszak megelőzését szolgáló intézményrendszerről és az intézményrendszer tagjainak jelzési kötelezettségéről.

Az intézményrendszer tagjai:

A hozzátartozók közötti erőszak megelőzéséhez kapcsolódó feladatot látnak el a törvényben meghatározott alaptevékenységük keretében

a) az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a **védőnői szolgálat**, a **házi orvos**, a **házi gyermekorvos**,

b) a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók, így különösen a **családsegítő szolgálat, a családsegítő központ, gyermekjóléti szolgálat, gyermekjóléti központ, gyermekek vagy családok átmeneti otthona,**

c) a közoktatási intézmények, így különösen a **nevelési-oktatási intézmény, a nevelési tanácsadó,**

d) a **gyámhatóság,**

e) a **rendőrség,**

f) az **ügyészség,**

g) a **bíróság,**

h) a **pártfogó felügyelői szolgálat,**

i) az **áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek,**

j) a **menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása,**

k) az **egyesületek, alapítványok.**

Ezen intézmények és személyek kötelesek jelezni a családvédelmi koordinációért felelős szervnek, ha hozzátartozók közötti erőszak veszélyét észlelik, de rajtuk kívül más is tehet ilyen jelzést.

A **331/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 1/A. §-ban** a Kormány a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény szerinti családvédelmi koordinációért felelős szervként a **járási gyámhivatalt** jelöli ki.

Az intézményrendszer tagjai illetőleg a családvédelmi koordinációért felelős szerv a hozzátartozók közötti erőszak megelőzése és a bekövetkezett, hozzátartozók közötti erőszak ártalmainak csökkentése érdekében kötelesek egymással *együttműködni és egymást kölcsönösen tájékoztatni.*

Amennyiben az intézményrendszeren kívül álló más személy tesz jelzést, vagy kezdeményez eljárást, az az intézményrendszer tagjainak, illetőleg a családvédelmi koordinációért felelős szervnek a kötelezettsége e más személy irányában az eljárás megindítására vonatkozó visszajelzésre vonatkozóan áll fenn.

A családvédelmi koordinációért felelős szerv kezdeményezi az a)–j) pontok szerinti személynek, illetve szerv alkalmazottjának fegyelmi felelősségre vonását, ha jelzési és együttműködési kötelezettségnek nem tesz eleget.

A családvédelmi koordinációért felelős szerv tevékenysége:

- ❖ a bántalmazottat kérelmére személyesen meghallgatja.
Ebben az esetben a bántalmazó meghallgatására is sor kerül azzal, hogy a bántalmazott kérelmére a bántalmazót és a bántalmazottat külön-külön kell meghallgatni. A bántalmazott kérelmére arról is megfelelően gondoskodni kell, hogy a bántalmazó a személyes meghallgatást közvetlenül megelőző és azt közvetlenül követő időben se léphessen kapcsolatba bántalmazottal.
- ❖ a hozzátartozók közötti erőszak, vagy annak veszélye miatt tett *jelzés fogadását követően* – figyelemmel a hozzátartozók közötti erőszak kiemelkedő súlyára – a bántalmazottat és a bántalmazót személyes meghallgatás érdekében történő megjelenésre hívhatja fel. A bántalmazó és a bántalmazott köteles a családvédelmi koordinációért felelős szerv felhívásában megjelölt helyen és időpontban megjelenni. A bántalmazott védelmére a fent leírt szabályok a személyes meghallgatásra történő megjelenésre felhívás esetén megfelelően irányadóak.
- ❖ tájékoztatást ad a bántalmazottnak a hozzátartozók közötti erőszak miatt *alkalmazható intézkedésekről,* a bántalmazottat megillető *jogosultságokról,* a család és a gyermekek

védelmét szolgáló *szociális intézményrendszerről és szolgáltatásokról*, valamint arról, hogy a hozzátartozók közötti erőszak miatt helye van-e *büntető- vagy szabálysértési eljárás megindításának*, továbbá a *hamis vád következményeiről*.

- ❖ a *bántalmazott kérelmére* a családvédelmi koordinációért felelős szerv gondoskodik arról, hogy a bántalmazott *jogi, egészségügyi, pszichológiai és mentálhigiénés segítséget* kapjon.
- ❖ tájékoztatást ad a bántalmazónak a hozzátartozók közötti erőszak *folytatásának következményeiről*
- ❖ tájékoztatja a bántalmazottat és a bántalmazót az igénybe vehető *terápiás kezelésekről* és más *segítségnyújtási, konfliktuskezelő lehetőségekről*. Ezek eléréséhez igény szerint segítséget ad.
- ❖ a személyes meghallgatáson elhangzottakat jegyzőkönyvbe foglalja és – a bántalmazott akaratának figyelembevételével – megteszi a szükséges intézkedéseket a hozzátartozók közötti erőszak *megelőzése* vagy *megszakítása* érdekében.
- ❖ az eljárásáról és a feltárt tényekről haladéktalanul tájékoztatja a rendőrséget.

Fenti kötelezettségeiknek a Járási Gyámhivatalok az alábbiak szerint tettek eleget:

<u>Hozzátartozók közötti erőszakkal kapcsolatos bántalmazási ügyekben indult eljárások száma</u>	2012	2013
Hivatalból indított	22	78
Bántalmazott bejelentésére indított	16	6
Összesen	38	84

(KSH adat)

IV. A SZOCIÁLIS ÉS GYÁMHIVATAL ÉVES BŰNMEGELŐZÉSI TEVÉKENYSÉGÉNEK ÁTFOGÓ BEMUTATÁSA

Hivatalunk 2013. évben is a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet 5/A. § alapján végezte bűnmegelőzést segítő, koordináló tevékenységét.

Az önkormányzatokat folyamatosan ösztönözzük a bűnmegelőzésben való részvételre. Ezen a területen a bűnmegelőzési feladatok elvégzése, így a bűnmegelőzési koncepció elkészítése kötelező jellegű szabályozásával, illetve ezen feladatokhoz megfelelő pénzüsszeg biztosításával lehetne jelentős eredményeket elérni. Jelenleg a pályázati lehetőségek nyújtanak anyagi fedezetet a bűnmegelőzési programok megvalósítására.

Folyamatosan figyelemmel kísértük a médiában megjelenő, a megyét érintő kiskorú veszélyeztetettségével kapcsolatos híreket. Ezekben az esetekben a Hivatal tájékoztatást kért arra vonatkozóan, hogy az érintett hatóság, illetve szerv (jegyző, gyermekjóléti szolgálat) megtett-e a szükséges intézkedéseket a veszélyeztettség megszüntetése érdekében.

2013-ban is megrendezésre került a gyermekek és fiatalok körében végzett bűnmegelőzéssel kapcsolatos **egyeztető értekezletet**, amelyen „*A magántanulóvá nyilvánítás és annak problémaköre*” címmel dr. Ilosvai István a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Oktatási Főosztályának vezetője, „*A nevelésben lévő gyermekek engedély nélküli eltávazása és annak következményei*” címmel Kovácsné Repelik Anikó a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Gyermekvédelmi Központ Mátészalka igazgatója, „*A Rendőrség 2012. évi bűnmegelőzési tevékenysége címmel*” Farkasné Nagy Erika rendőralezredes, „*Tájékoztatás a gyermekkori- és fiatalkori bűnelkövetés megyei helyzetéről az erre kötelezettek adatszolgáltatása tükrében*” címmel dr. Bálint Livia gyermek- és ifjúságvédelmi koordinátor tartott előadást. Az értekezleten a közoktatási intézmények, a gyermekjóléti szolgálatok, a gyámhatóságok képviselői, védőnők és más szakemberek nagy számban vettek részt.

Folyamatosan figyelemmel kísérte a gyámhivatal a megyében a gyermek-és fiatalok által elkövetett szabálysértéseket, bűncselekményeket, kiemelten ellenőrizte a gyermekjóléti szolgálatok komplex vizsgálata során a bűncselekményt elkövetett gyermekek és fiatalok ügyében folytatott családgondozást, a járási gyámhivatalok védelembe vétellel kapcsolatos hatósági tevékenységét, továbbá a bűncselekményt elkövetett, szakellátásban élő gyermekek gondozását. Ha az ellenőrzés során hiányosságot vagy együttműködési problémát tártunk fel, a szükséges intézkedést megtettük. A vizsgálatok keretében a gyermekjóléti szolgálatok szakmai munkáját vizsgáltuk, különös tekintettel a bűnmegelőzési tevékenységre és a családon belüli erőszakra.

IV.1. Gyermekjóléti szolgálatok alapellátás és védelembe vétellel történő családgondozásának tapasztalatai

A jelzőrendszer működését érintő megállapítások

A gyermekjóléti szolgálatok **7504 fő** gyermeket gondoztak a múlt évben **alapellátás keretében** (2012-ben 6582), a **védelembe vettek száma 3055 fő** (2012-ben 3225) volt.

Jelzőrendszer által küldött jelzések száma 2013.

Egészségügyi szolgáltató	1300
Személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgálat	354
Napközbeni kisgyermek ellátást nyújtók	136
Átmeneti gondozást biztosítók	206
Közoktatási intézmény	7127
Rendőrség	878
Ügyészség, bíróság	107
Pártfogó felügyelet	837
Állampolgár	648
Önkormányzat, jegyző, gyámhivatal	4847

Egyéb	151
Összesen	16562

A legaktívabb jelzőrendszeri tagok 2013-ban a *közoktatási intézmények, az önkormányzatok, jegyzők, gyámhivatalok és az egészségügyi szolgáltatók* voltak.

2013-ban keletkezett gondozási esetek száma

Önkéntes (gyermek kezdeményezte)	53
Gyermek a szülővel közösen	421
Gyermekjóléti szolgálat által kezdeményezett	733
Jelzőrendszer által kezdeményezett	2427
Hatóság által együttműködésre kötelezett	344
Gyámhatóság által kezdeményezett	496
Összesen	4474

A jelzőrendszer tagjai és a gyermekjóléti szolgálat által kezdeményezett gondozási esetek száma volt a legmagasabb 2013. évben.

Kezelt probléma alapján az ellátott gyermekek száma 2013-ban

Anyagi	2346
Családi konfliktus	1056
Szülők vagy család életvitele	2263
Családon belüli bántalmazás	235
Egyéb	6258
Összesen	12342

A kezelt probléma jellege alapján anyagi és életviteli problémák száma volt a legmagasabb.

Gyermekjóléti szolgálatok gondozási tevékenysége 2013. évben

Alapellátás	7504
Védelembe vétel	3055
Utógondozás, szakellátásból kikerült	103
Ideiglenes hatállyal elhelyezett	226
Nevelésbe vett	2140
Összesen	12299

V. AZ ÖNKORMÁNYZATOK SZEREPE A BŰNMEGELŐZÉSBN

A stratégia egyik alapelve a lokalitás, vagyis a helyi bűnmegelőzés helyi közügy. A helyi társadalmi bűnmegelőzés koordinátora az önkormányzat.

Az önkormányzatoknak a helyi rendőrséggel együttműködve aktív és vezető szerepet kell játszaniuk a helyi közösség biztonságát szolgáló tervek elkészítésében. Kezdeményező szerepük van a helyi jelzőrendszerek, a legkülönbözőbb együttműködési formák szervezésében, a helyi bűnmegelőzési

programok koordinálásában, végrehajtásában, valamint folyamatos értékelésében. A helyi önkormányzat ösztönzi és motiválja a helyi közösség szakmai és civil önszerveződéseit.

A települési önkormányzatok testületi, igazgatási működés körében végzett bűnmegelőzési tevékenysége

	Baktalórántházai (19)	Csengeri (11)	Fehérgyarmati (49)	Kisvárdai (32)	Mátészalkai (26)	Nagykállói (9)	Nyírbátori (20)	Nyíregyházi (9)	Tiszavasvári (10)	Vásárosnaményi (27)	Ibrány-Nagyhalászi (17)	
Bűnmegelőzési programmal rendelkezik	4	2	13	3	9	7	2	2	7	0	2	51
Bűnmegelőzéssel foglalkozó önálló bizottsága van	0	0	1	0	1	1	0	0	1	0	2	6
Bűnmegelőzési tanácsnoka van	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Bűnmegelőzési projectje van	3	1	0	0	5	1	1	0	0	0	0	11
Térfigyelő rendszert működtet	2	10	1	7	10	7	5	3	5	1	3	54
Más önkormányzatokkal bűnmegelőzési együttműködés	5	4	1	2	4	1	6	0	0	2	0	25
A rendőrség munkájáról szóló tájékoztatót megtárgyalja	19	10	13	23	21	9	10	8	9	12	14	147
Bűnmegelőzési tárgyú megállapodást kötött a rendőrséggel	8	2	16	5	5	2	2	2	1	2	7	52
Dologi eszközökkel támogatja a	12	8	19	10	12	6	6	7	5	9	12	106

rendőrség munkáját												
Bűnmegelőzés tárgyában pályázatot nyújtott be	4	0	2	9	5	2	4	2	2	3	4	37
Sikeres bűnmegelőzési pályázatok száma	2	0	1	1	1	1	1	0	0	2	1	10

Az önkormányzatok közül még mindig kevesen készítenek bűnmegelőzési programot, bűnmegelőzéssel foglalkozó bizottság alig pár településen működik, bűnmegelőzési tanácsnok pedig sehol sem fordul elő, egyre több helyen alkalmaznak azonban térfigyelő rendszert.

Az önkormányzatok az adatszolgáltatás szerint elvétve kötnek egymással bűnmegelőzési tárgyú együttműködést.

A rendőrség munkájáról szóló tájékoztatót a települések többsége megtárgyalja és sok helyen fordul elő, hogy együttműködési megállapodást is kötnek a rendőrséggel illetve dologi eszközökkel támogatják munkájukat.

A bűnmegelőzés tárgyában benyújtott pályázatok száma mindegyik kistérségben alacsonynak mondható, a pályázati lehetőségek száma is kevés.

V. 1. Az önkormányzati rendészeti tevékenységhez kapcsolódó egyéb hatósági szereplők

A településeken a bűnmegelőzésbe bevont egyéb szervezet, személy

	Baktalórántházai (19)	Csengeri (11)	Fehérgyarmati (49)	Kisvárdai (32)	Mátészalkai (26)	Nagykálói (9)	Nyírbátori (20)	Nyíregyházi (9)	Tiszavasvári (10)	Vásárosnaményi (27)	Ibrány-Nagyhalászi (17)	
Bűnmegelőzési feladatokat ellátó civil szervezetek	14	6	10	22	17	9	10	8	8	11	16	129
Civil szervezetek támogatása dologi eszközökkel	10	4	6	16	11	5	7	7	8	6	11	91

Az önkormányzatok bűnmegelőzési feladatai megvalósulásának egyik leghatékonyabb formáját jelenti a polgárőrszervezetekkel való szoros együttműködés. Az adatszolgáltatók megítélése szerint a

településeken működő polgárőr szervezetek hatékonyan működnek, nagymértékben hozzájárulnak a lakosság biztonságérzetének javulásához. Valamennyi települési önkormányzat támogatja a polgárőrséget. Az önkormányzati pénzbeli támogatások rendszeresek, eseti jelleggel eszközbeszerzésben és működési feltételek biztosításában járulnak hozzá a szervezetek feladatellátásához.

A polgárőrséghez viszonyítva elenyésző arányban vannak jelen a településeken más, azonos vagy hasonló célú civil szervezetek, melyek ugyancsak bűnmegelőzési feladatok megvalósításán munkálkodnak. Ezen szervezetek gyakran a polgárőrséggel párhuzamosan, vele együttműködve, más esetekben viszont egyedi bűnmegelőzési jellegű szerveződésként működnek az adott településen.

A jegyzői adatszolgáltatás alapján elenyésző számban működnek a településeken felügyeleti, őrzési jellegű feladatot ellátó mezőőrök, halőrök, vadőrök, természetvédelmi őrök. Tevékenységük elsősorban a települések speciális adottságaihoz, jelentősebb mezőgazdasági földműveléshez, halászati tevékenységhez, nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek léteéhez kötődik. Fontos lenne, hogy a korábbi évekhez hasonlóan nagyobb számban működjenek ilyen őrzési feladatot ellátó személyek, hiszen feladatuk a lakosság, a rendvédelmi szervek és az önkormányzatok, valamint a bűnmegelőzésben részt vevő más szervek informálása, a bűncselekmények megakadályozása érdekében a hatóságok tájékoztatása. Tevékenységük, szerepük emberi kapcsolataikra is alapozva egyre jelentősebbé válhat külterületeken, a tanyákon élő emberek segítségével, védelmében. Jelenlétükkel, ellenőrző tevékenységükkel nagymértékben hozzájárulhatnak a bűnelkövetések megakadályozásához és a lakosság közbiztonsággal kapcsolatos közérzetének javításához.

Hasonlóan a korábbi évekhez 2013. évben is jelentős számú települési önkormányzat pályázott a rászoruló gyermekek számára nyújtható **szociális nyári gyermekétkeztetés** keretében elnyerhető vissza nem térítendő támogatásra.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében valamennyi pályázó települési önkormányzat támogatásban részesült, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatala **160 települési önkormányzatot** értesített a pályázati eredményről, a települési önkormányzatok az összesített adatok alapján **20.423 fő rászoruló kiskorú** számára biztosíthatnak napi egyszeri meleg étkeztetést a nyári időszakban, 2012. évben 141 települési önkormányzat eredményes pályázatának köszönhetően 18.733 fő rászoruló kiskorú gyermek részesült nyári étkeztetésben. A támogatási keret növekedésének köszönhetően 2013. évben az állam több gyermek számára nyújt támogatást a nyári étkeztetés biztosítása érdekében.

VI. BŰNMEGELŐZÉSI TEVÉKENYSÉGET VÉGZŐ SZERVEZETEK

VI.I.SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG

1. A rendőrség és a járási gyámhivatalok, gyermekjóléti szolgálatok, valamint a helyi gyermekjóléti és gyermekvédelmi, illetőleg oktatási intézmények kapcsolata, együttműködésének értékelése:

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény kimondja, hogy meghatározott intézmények és személyek köztük a Rendőrség köteles jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgálat felé, a rendőrség munkatársai e

kötelezettségeiknek eleget tesznek. Az elmúlt időszakban a körzeti megbízottak tovább erősítették a munkakapcsolatot az illetékességi területükön működő gyermekjóléti- és családsegítő szolgálatok munkatársaival, valamint a jegyzőkkel, gyámügyi előadókkal, az iskolák vezetőivel.

A jó munkakapcsolat erősítése érdekében a társszervek segítségével a csellengő fiatalok kiszűrése érdekében akció sorozat folytatódott 2013. évben is. A társszervek között a gyámhivatalok is szerepet kaptak.

Megyénk valamennyi rendőrkapitányságán az igényeknek megfelelően az általános és középiskolákban rendszeresen osztályfőnöki órák megtartására került sor „fiatalkori bűnözés, drogvenció, valamint iskolán és családon belüli erőszak” áldozattá válás témakörökben. Szülői értekezleteken, tantestületi értekezleteken az áldozattá-, és bűnelkövetővé válás témakörében adtunk át ismereteket, információkat.

2. A rendőrség által a gyermekvédelem érdekében tett jelzések száma:

Az értékelt időszakban 662 esetben éltek jelzéssel a rendőrkapitányságok a Gyermekjóléti Szolgálatok felé, 292 esetben küldtek értesítést a területileg illetékes jegyzőnek, esetmegbeszélésre 137 alkalommal került sor.

3. Családon belüli erőszak (kapcsolati erőszak) rendőri kezelésével kapcsolatos tevékenységek bemutatása:

A családon belüli erőszak leggyakoribb okai:

- a házastársak, volt házastársak, élettársak, volt élettársak közötti viszony megromlása, a folyamatosan fennálló konfliktus helyzet,
- szülő-gyermek konfliktus, anyagi természetű problémák,
- alkoholizáló életvitel egyik, vagy mind két fél részéről,
- anyagi vita,
- a válással kapcsolatos vagyoni vita, gyermekelhelyezés, illetve láthatás, elhúzódo pereskedés,
- szerelemföltés.

A családon belüli erőszak nem egyszerűen az egymást követő, véletlenszerű testi bántalmazások sorozata, hanem egymásra épülő komplex jelenség, melyben megtalálható a testi bántalmazás, a szexuális visszaélés, az érzelmi abúzus, a gazdasági erőszak, ezeket fokozza a zaklatások gyakori előfordulása, valamint az alkoholizmus, vagy alkoholos befolyásoltság.

Az elkövetői és sértetti oldal elemzése:

Az elkövetett bűncselekményeket vizsgálva megállapítható, hogy a sértetti oldalon főként nők állnak, valamint jelentős a kiskorúak aránya. A nők, többnyire a volt, vagy jelenlegi férjük, élettársuk részéről szenvednek el bántalmazást. Néhány esetben más férfi rokonuk, vagy női rokonuk által válnak sértetté.

A bűncselekményi kategóriák alanyi oldalát vizsgálva megállapítható, hogy a tárgyévben is a legtöbb jogsértés olyan személyek között valósult meg, akik egymással szoros érzelmi kapcsolatban vannak, közös háztartásban élnek, fizikai, anyagi, érzelmi viszony áll fenn közöttük.

A családon belüli erőszak fogalomkörébe tartozó jogsértések sajátossága, hogy az elkövető személye ismert, nemek tekintetében pedig évek óta a *férfiak aránya dominál*, míg a sértetti oldalon egyértelműen *a nők aránya magasabb*.

Kevésbé ér támadás férfiakat, ha mégis ezen esetekben a testvérek, férfi rokonok, hozzátartozók emelnek kezét egymásra, de előfordul az is, amikor a feleség bántalmazza a férjet.

A kiskorúak érintettségét vizsgálva megállapítható, hogy sértetti szerepkörben gyakrabban jelennek meg, mint elkövetőként. A gyermekkorú sértettek száma 28% -al magasabb, mint a fiatalkorúaké. Az elkövetői oldalon egyértelműen a fiatalkorú elkövetők a dominánsak.

Az időskorúak a sértetti kategóriában jelennek meg nagyobb számban.

A kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények közül kiemelkedik a *kiskorú veszélyeztetése, és tartás elmulasztása*.

Az elkövetett erőszakos cselekmények jelentős részében *közrejátszik az alkohol*. Az ittas állapotban lévő személynél hamarabb felszínre kerülnek a vélt vagy valós sérelmek, amikor is az elkövetők nem mérlegelnek, csak cselekszenek, fel sem mérve tetteik következményeit.

Az elkövetés helyének vizsgálata, közbiztonsági tapasztalatok:

2013. évben **903 helyszínre kivonulás** történt.

Felvilágosítás adásra 684 alkalommal került sor.

Intézkedésre 783 esetben került sor.

Személyi szabadságot korlátozó intézkedés 16 esetben történt.

Előállításra 161 alkalommal került sor.

Biztonsági intézkedésre 81 esetben került sor.

Őrizetbe vétel 12 esetben történt.

Előzetes letartóztatás 2 esetben történt

Orvoshoz szállítás 98 esetben történt.

Pszichiátriára szállítás 22 alkalommal történt.

Bekísérésre 29 esetben került sor.

Rendőri jelentés 56 esetben készült.

Kiskorú ideiglenes elhelyezéskére 1 esetben került sor,

Jelzéssel a Gyermekjóléti Szolgálatok felé 662 esetben éltek.

Eltűnés oka családon belüli erőszak 1 esetben.

Kiskorú szemtanúja az eseményeknek 144 esetben volt.

Esetmegbeszélésre 137 alkalommal került sor.

Értesítést a jegyzőnek 292 esetben küldtek.

Távoltartás elrendelésére 92 alkalommal került sor.

Minden esetben a bejelentést követően a rendőri ügyelet haladéktalanul intézkedik a körzeti megbízott, illetve a járőr helyszínre küldéséről. Az intézkedésekre leggyakrabban az esti, késő éjszakai órákban kerül sor. A segítségkérés általában telefonon érkezik, elsősorban a sértett, annak közeli hozzátartozója, vagy a szomszédok részéről.

A intézkedések helyszíne szinte minden esetben a család lakóhelye, a hozzá tartozó zárt udvar, ritkábban szórakozóhely vagy környéke, ahol italozás után szóváltásba keverednek a családtagok.

A bejelentések jelentős hányada nem igényli eljárás indítását, mivel a rendőr kiérkezéséig a nézeteltérések általában rendeződnek (legalábbis látszólagosan), vagy ha nem, a sértett fél nem kíván élni a magánindítvány előterjesztésének lehetőségével. Amennyiben a helyszínen sérült személy ellátására is szükség van természetesen a helyszínre érkező rendőr számára ez az elsődleges feladat. Minden alkalommal készül az eseményekről rendőri jelentés, abban az esetben, ha a cselekmény helyszínén kiskorú is jelen van, kitöltésre kerül az Utasítás 1.sz. mellékletében szereplő adatlap, melyet az illetékes gyermekjóléti szolgálathoz továbbítanak. Az intézkedő rendőr megadja a sértett számára a szükséges segítséget, felvilágosítást nyújt az áldozatsegítés lehetőségeiről, a segítő szervezetek elérhetőségéről, szükség esetén rokonokhoz kíséri az érintetteket.

Amennyiben a törvényi feltételek fennállnak, kezdeményezik a bántalmazó előállítását, őrizetbe vételét, és indítványozzák az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelését.

4. A rendőrség bűnmegelőzési tevékenységének bemutatása tárgyévben

A bűnmegelőzési tevékenység egy nagyon szerteágazó, különböző szakterületeket átfogó, ezáltal egy komplex egységet alkotó rendőri tevékenység. Legfontosabb feladat az elmúlt év során az egyéni és közösségi felelősség kialakításának elősegítése, a megfelelően képzett szakember gárda biztosítása, a lakossággal közeli, személyes kapcsolattartás volt. Kiemelt figyelmet fordítottak a lakosságot leginkább irritáló cselekmények megelőzésére, jogsértő magatartások elkerülésére, a lakosság szubjektív biztonsági érzetének növelésére. Ezen feladatok végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges volt a társszervezetekkel, civil szervezetekkel, egyházakkal a már meglévő kapcsolatok további szélesítése.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal 2012. évben pályázatot nyújtott be és nyert a TÁMOP 5.6.1C-11/2. kódszámmal az „Áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés” pályázatra „**Ne légy áldozat!**” címmel, melyben a Főkapitányság konzorciumi partnerként vesz részt a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szolgálatával. A projekt megvalósítása során áldozatvédelmi és áldozatsegítő irodák kialakítására, számítástechnikai eszközzel való ellátására került sor valamennyi rendőrkapitányságon. Az áldozatvédelmi munka ezen irodákban kibővült pszichológiai szolgáltatásokkal. 23 áldozatvédelmi referens és 250 fő körzeti megbízott képzésére került sor különböző felkészítő tréningek alkalmával. A 12 teszt településen a kísérleti tesztprogram beindítása megtörtént, esetkonferenciák, lakossági fórumok és úgynevezett „kék esték” megszervezése jelenleg is folyamatban van. Különböző tájékoztató propagandaanyagok kerültek elkészítésre és kiosztásra, valamint bűnmegelőzési témájú filmek és plakátok is készültek. A projekt 2014. júniusában zárul.

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata „**Az érkereti lakótelep nagyvárosias lakókörnyezetének minőségi megújítása**” illetve „**A Huszártelep szociális város rehabilitációs programja**” címmel pályázatot nyújtott be az **ÉAOP-2009-5.1.1/B** komponens keretén belül. A projekt megvalósításának ideje 2012.11.30 és 2014.12.30. közötti időszak, melynek során a Főkapitányság az érintett célcsoportok (óvodásoktól az időskorúakig) vonatkozásában vállalta a bűnmegelőzés és a közbiztonság megerősítését, valamint az ott élő emberek biztonságát szolgáló egyéb tevékenységeket

(szórólapok, kiadványok, figyelemfelhívó táblák készítése, fogadóóra biztosítása, Rendészeti nap, D.A.D.A. találkozó megszervezése stb.).

2013. évben megyénkben tovább folytatódott az **OVI-ZSARU** prevenciós program, mely iránt továbbra is nagy az érdeklődés, így a programban résztvevő óvodák száma folyamatosan bővül. Jelenleg a megyénkben 79 óvoda kapcsolódott már be a legkisebb korosztályt célzó felvilágosító tevékenységbe.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén a **D.A.D.A. és az ELLEN-SZER**, mint prevenciós programok oktatása, az elmúlt évben is tovább folytatódott. Hat rendőrkapitányság illetékességi területén folyamatos a D.A.D.A. oktatás. A 2013/2014. tanévben 18 általános iskolában 12 oktatóval 798 fő diák részvételével indult el a program.

Az **ELLEN-SZER** programot 2013. évben három középiskolában valósították meg, melynek során 2 fő kiképzett ELLEN-SZER oktató, 156 főnek adja át ezirányú ismereteit.

A Nyíregyházi Főiskolán 2012. évtől működik a „**(G)ép-ésszel**” elnevezésű prevenciós program, a Képzési és Továbbképzési Intézet Európai Üzleti és Kommunikációs Szakközépiskolája diákjai számára. A programot színesítette a Nyíregyházi BV Intézetben és a Nyíregyházi Tűzoltóságon tett látogatás.

Nyíregyházán 2013. évben is folytatódott társszervek bevonásával a **csellengő fiatalok** kiszűrését célzó akció-sorozat. Az ellenőrzések megtartására **összesen 8 alkalommal** került sor, ahol minden esetben a társszervek képviselőivel, valamint a közrendvédelmi állomány bevonásával közösen hajtották végre a meghatározott feladatokat.

Igazoltatásra és elszámoltatásra összesen 78 fővel szemben került sor. Minden esetben, levélben értesítették az érintett oktatási intézmény vezetőit. A rendőrség válaszlevelében minden esetben visszajelzést kért arra vonatkozóan, hogy tanulóik közül a távolmaradásukat hányan tudták igazolni, valamint hányan tartózkodtak igazolatlanul távol az iskolától. Az elemzés során megállapítást nyert, hogy 39 oktatási intézmény diákjait érintették a fenti intézkedések. Az előző évet figyelembe véve jelentős csökkenés figyelhető meg az iskolai oktatásból távol maradtak tekintetében.

Megyénk valamennyi rendőrkapitányságán a fent említett programokon kívül az igényeknek megfelelően az általános és középiskolákban rendszeresen osztályfőnöki órák megtartására került sor „fiatalkori bűnözés, drogprevenció, valamint iskolán és családon belüli erőszak” témakörökben. Szülői értekezleteken, tantestületi értekezleteken az áldozattá-, és bűnelkövetővé válás témakörében adtak át ismereteket, információkat.

A Rendőrség-történeti Múzeum az elmúlt évben két alkalommal is rendelkezésükre bocsátotta a „**Vigyázz magadra**” elnevezésű installációját, mely kiállítást megyénkben több oktatási intézményben látogathatták meg a diákok.

A XVIII. Országos Csecsemőgondozási Versenyen is részt vett a Rendőr-főkapitányság, ahol mind a kábítószeres káros hatásaira, mind pedig az áldozattá és elkövetővé válás lehetőségeire felhívták az érdeklődők figyelmét.

„Dönts jól, jövőd a tét!” elnevezéssel 2013. november 21-22-én ismét megrendezésre került Nyíregyházán az a pályorientációs rendezvény, amelyre a főkapitányság évről-évre meghívást kap. Az érdeklődőket a pályaválasztási tanácsadáson túl tájékoztatták az áldozattá válás elkerülésének lehetőségeiről.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság és a Területi Kisebbségi Kapcsolattartási Munkacsoport közösen szervezte meg a **Bűn- és Baleset-megelőzési napot** Máriapócsra.

A rendezvényen a megye több általános iskolájából összesen 48 alsó- és felső tagozatos tanuló vett részt. Csapatokba szervezve, illetve egyénileg is összemérték tudásukat és ügyességüket a különböző feladatok végrehajtása során. A gyerekek elméleti tudásukról KRESZ és bűnmegelőzési totó kitöltésével, míg gyakorlati felkészültségükről kerékpáros ügyességi pályán tettek tanúbizonyságot. A pontokért való versengés közben bepillanthattak a bűnügyi-technikai munkába a technikusok segítségével, akár egymás ujj- és tenyérnyomatát is rögzíthették. Közelebbről szemügyre vehették a rendőrségi járműveket, valamint kipróbálhatták a motorkerékpár szimulátort és a „részegszemüveget” is. A program zárásaként rendőrségi kutyás bemutatót láthattak. A rendezvényen a három legtöbb pontot szerző csapat értékes ajándékokat vitt haza, de a többi résztvevő sem távozott üres kézzel.

Az iskola rendőre program keretében a tanévkezdeti kampányzáró eseményeként rendezte meg a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Baleset-megelőzési Bizottság Nyíregyházán a Korzó üzletház melletti területen a **„KRESZ-FESZT” elnevezésű prevenciós programját**. A programban a már előzetesen nevezett óvodák és általános iskolák vettek részt. A rendőrök a gyerekeket kerékpáros ügyességi versennyel, bűn- és baleset-megelőzési ismereti teszttel, játékokkal és rendőrségi technikai bemutatóval várták.

A Matura Alapítvány által fenntartott **Abigél Többcélú Intézmény** diákjai részére a 2013/14-es tanévben egy komplex bűnmegelőzési program megvalósítására került sor, mely során a diákok önvédelmet, önismeretet tanulhattak, fejleszthették együttműködő készségüket, bűnmegelőzési témájú előadásokon vehettek részt az MRFK Bűnmegelőzési Osztály közreműködésével. Az elkövetővé válás megelőzése mellett a már áldozattá vált diákok számára személyes konzultációs lehetőséget biztosítottak a rendőrségi pszichológus bevonásával.

5. Az ismertté vált bűncselekmények gyermekkorú/fiatalkorú sértettjeinek bűncselekmények szerinti megoszlása

Regisztrált bűnelkövetők 2013.

	Férfi	Nő	Összesen	Ebből fk.
Nyíregyháza Rk.	2.487	481	2.968	414
Fehérgyarmat Rk.	526	103	629	83
Kisvárdra Rk.	555	105	660	74
Mátészalka Rk.	819	188	1.007	161
Nyírbátor Rk.	646	102	748	113
Vásárosnamény Rk.	444	101	545	77
Záhony Rk.	343	214	557	29
Tiszavasvári Rk.	444	99	543	101

MRFK:	117	23	140	6
Összesen:	6.381	1.416	7.797	1.058

A regisztrált bűnelkövetők tekintetében gyerekkorúakra nincs adat.

Regisztrált sértettek 2013.

	Férfi	Nő	Összesen	Ebből fk.	Ebből Gyk.
MRFK:	74	40	114	8	4
Nyíregyháza Rk.	3.109	2.536	5.645	387	181
Fehérgyarmat Rk.	434	249	683	36	35
Kisvárdra Rk.	566	390	956	74	40
Mátészalka Rk.	946	599	1.545	73	67
Nyírbátor Rk.	737	475	1.212	55	63
Vásárosnamény Rk.	598	299	897	51	56
Záhony Rk.	285	193	478	26	24
Tiszavasvári Rk.	445	258	703	34	24
Összesen:	7.194	5.039	12.233	744	494

Az ismertté vált bűncselekmények gyermek- és fiatalkorú sértettjeinek bűncselekmények szerinti megoszlására kimutatással nem rendelkeznek.

6. eltűnés miatt indult közigazgatási eljárások

- a megyében, gyermekotthonból történő eltűnés és családból történő eltűnés miatt indított eljárások száma:

Családból történő eltűnések:

Gyk. Fiú	16 fő
Gyk. Lány	18 fő
Fk.: fiú	37 fő
Fk.: Lány	162 fő
Összesen:	233 fő

A felkutatás ideje:

1 napon belül: 86 fő
1 héten belül: 99 fő
1 hónapon belül: 45 fő
90 napon belül: 4 fő
90 napon túl: 1 fő
folyamatban: 9 fő

A felkutatás helye:

Család: 23 fő

Más rokon: 7 fő
 Barát, ismerős: 83 fő
 Közterület: 54 fő
 Önként visszatért: 65 fő
 Egyéb: 5 fő

A felkutatás módja:

A rendőrség kutatta fel: 135 fő
 Hozzá tartozó kutatta fel: 30 fő
 Önként visszatért: 73 fő

Gyermekotthonból történő eltűnések:

Gyk. Fiú	201 fő
Gyk. Lány	238 fő
Fk.: fiú	805 fő
Fk.: Lány	1041 fő
Összesen:	2285 fő

A felkutatás ideje:

1 napon belül: 429 fő
 1 héten belül: 898 fő
 1 hónapon belül: 682 fő
 90 napon belül: 200 fő
 90 napon túl: 49 fő
 folyamatban: 27 fő

A felkutatás helye:

Család: 755 fő
 Más rokon: 75 fő
 Barát, ismerős: 191 fő
 Közterület: 495 fő
 Önként visszatért: 757 fő
 Egyéb: 6 fő

A felkutatás módja:

A rendőrség kutatta fel: 1398 fő
 Hozzá tartozó kutatta fel: 58 fő
 Önként visszatért: 757 fő
 Gyermekotthon kutatta fel: 63 fő
 Egyéb: 3 fő

A gyermekotthonból történő engedély nélküli eltávozások során a fiatalokat főként a kalandvágy, a kötöttségektől történő szabadulás inspirálja, és főként nagyon elleni bűncselekményeket, garázdaságot, valamint testi sértés bűncselekményét követik el.

Az áldozati oldalt vizsgálva, megállapítható, hogy nagyrészt korosztályukból kerülnek ki a sértettek.

7. A gyermekvédelmi intézményekkel kapcsolatos együttműködés bemutatása

Évente egy alkalommal valamennyi rendőrkapitányság területén értékelésre kerül a Gyermekjóléti Szolgálatok, Gyámhivatalok és a Rendőrség közös munkája. Az értékelések során megállapítható, hogy az együttműködés jó, a munkakapcsolat kiegyensúlyozott, az ügyek rendezése gördülékenyen folyik, az információ átadás kölcsönös.

8. Jövőre vonatkozó célok a bűnmegelőzés területén:

Elsődleges cél továbbra is, a gyermek/fiatalkorú elkövetők számának csökkentése, valamint a kábítószer-fogyasztás ezen korosztály körében történő csökkentése. E célok elérése érdekében igyekszik a rendőrség minden pályázati lehetőséget kihasználni, melyhez a társszervek segítségét várják, akár főpályázóként, akár konzorciumi tagként.

Az eredményes megelőző munka egyik fő feltétele a minél szélesebb körű tájékoztatás, különböző szemléltető eszközök, és módszerek segítségével. (szóróanyagok, DVD filmek, plakátok, kiállítási anyagok készítése).

Aktualizálni kell az eltelt időszak felmerülő problémáit és ezen ismeretek tükrében a társszervekkel közösen megfogalmazni a jövőre vonatkozó célokat a bűnmegelőzés területén, majd ennek megfelelően prevenció programok kidolgozása szükséges, melyhez az anyagi forrást közösen kell biztosítani.

VI.II. SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI FŐÜGYÉSZSÉG

2013-ban a **fiatalkorú bűnelkövetők száma (1058 fő)** 13 %-os, a **fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények száma** az előző évhez képest 17 %-os növekedést mutat, továbbra is jellemzően vagyon elleni illetve az erőszakos és garázda jellegű bűncselekményeket követnek el, továbbá évek óta kiemelkedő számokat mutatnak a közrend elleni, ezen belül a köznyugalom elleni bűncselekmények, illetve az ezekkel összefüggésben megvalósított testi épség elleni cselekmények. Ezek fő jellemzője a csoportos elkövetés illetve az, hogy ittas állapotban, felfegyverkezve követik el a bűncselekményt.

Továbbra is gyakori a fiatalkorúak által az iskola területén (egyre többször a tantermekben) vagy annak közvetlen közelében kifejtett tényállászerű magatartás. Nőtt az ún. tanárbántalmazások száma, új ügyként 2013-ban 21 közfeladatot ellátó személy elleni erőszakos ügy került iktatásra, melyek túlnyomó része pedagógusbántalmazás volt.

A kábítószer bűnözésben jelentős változás nem történt, a 2013-ban indult ügyek száma megegyezik az előző évvel (33 eljárás).

A fiatalkorúak bűnözése mellett a gyermekkorúak bűnözésének kialakulása is említést igényel, melynek fő jellemzői azonosak a fiatalkorú bűnelkövetőkével.

2013. évben a **gyermekkorú elkövetők száma 334 fő** volt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, elsősorban vagyon elleni bűncselekményeket követnek el, melyeken belül kimagasló a lopások aránya.

A 12-14 év közötti terheltekre vonatkozó új büntetőjogi szabályok alapján a tavalyi évben 1 fő kihallgatására került sor, az országban először megyénkben történt ilyen ügyben személyi szabadságot elvonó kényszerintézkedés alkalmazása.

Fiatalkorúak ügyészeihez érkező nyomozati iratok száma

2008	2009	2010	2011	2012	2013
1051	909	1170	1194	1083	1274

A 2013-ban érkezett 1274 nyomozati iratból (17,6%-os növekedés az előző évihez képest) **a nyomozó hatóság** vádemelési javaslattal 1265, megszüntetési javaslattal 9 ügyet küldött tovább.

Ebből a fiatalkorúak ügyészei

- 412 ügyben (32,6%) emeltek vádat 945 fővel szemben,
- 119 ügyben (9,4%) a nyomozás megszüntetéséről határoztak,
- 64 ügyben került sor megrovás intézkedés alkalmazására (119 személyt érintően).

A nyomozó hatóság vádemelési javaslata ellenére az ügyész többször élt a **vádemelés elhalasztásának** lehetőségével, így ezen jogintézmény alkalmazása örvendetesen növekedett, 2013. évben 279 ügyben (az ügyek 22,1%-ában) került sor vádemelés elhalasztására 429 elkövetőt érintően.

Közvetítői eljárásra 29 ügyet utaltak (az ügyek 2,3%-a) 47 fő esetében, míg a közvetítői eljárásra utalásra irányuló kérelmet – mivel annak feltételei nem álltak fenn – 28 elkövető esetében elutasították.

A nyomozó hatóságok 60 ügyben, 99 személlyel szemben kezdeményezték az **előzetes letartóztatás** elrendelését, az ügyészek 42 ügyben 72 főt érintően indítványozták az előzetes letartóztatást, 18 ügyben 27 főt érintően (tehát az ügyek és személyek közel 1/3át érintően) nem volt indokolt a rendőri előterjesztés.

2013. évben 293 ügyben 390 vádlottal szemben **fejeződött be jogerősen a bírósági eljárás**. Ebből 350 vádlott esetében a bíróság határozata az ügyészi végindítvánnyal egyező volt, attól 40 vádlott esetében tért el.

A bíróság által fiatalkorúakkal szemben kiszabott büntetést, illetve alkalmazott intézkedések száma

2008	2009	2010	2011	2012	2013
690	603	516	410	324	390

A bíróság

- ❖ határozott tartamú végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre 26,
- ❖ végrehajtásban próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés büntetésre 70,
- ❖ közérdekű munka büntetésre 38,
- ❖ végrehajtandó pénzbüntetésre 2,
- ❖ járművezetéstől eltiltásra 3 fiatalkorút ítelt el,

- ❖ próbára bocsátást 202 fővel szemben alkalmazott,
- ❖ 3 főt megrovásban részesített.

36 fiatalotú vádlott **javítóintézeti nevelését** rendelte el a bíróság, ez az előző évi adatokhoz képest 20 %-os növekedést jelent, a javítóintézeti neveléssel érintett személyek számát tekintve megyénk továbbra is az első helyen áll.

7 vádlottal szemben került sor felmentésre, 3 terhelt esetében az eljárás megszüntetésére, mely az előző évi adatok fele.

2013-ban 4 esetben hivatalból, 13 esetben a nyomozó hatóság előterjesztése alapján kereste meg a Főügyészség az eseti gondnok kirendelése érdekében az illetékes gyámhivatalokat.

A kiskorúak veszélyeztetettségének tényéről az ügyészek – egy eset kivételével – nem készítettek jelentést, melynek oka, hogy a családvédelemért felelős szervek intézkedése alapján került sor az eljárás megindítására vagy a nyomozó hatóság már küldött jelzést.

2013-ban a gyermektartásdíj állam általi megelőlegezéséről 247 határozat került az ügyészségnek megküldésre, melyek átvizsgálása után 15 esetben indítottak büntetőeljárást tartás elmulasztásának vétsége miatt.

VI.3.SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI KORMÁNYHIVATAL IGAZSÁGÜGYI SZOLGÁLATA

A bűnmegelőzési jelentéshez kapcsolódóan a Fiatalok Bűnelkövetők Pártfogó Felügyelői Osztálya az alábbi tájékoztatást adta.

1. Pártfogó felügyelet alatt állók száma 2013. év folyamán

Fiatalok száma: 1239 fő

Felnőtt korúak száma: 1710 fő

2. A pártfogó felügyelet alatt álló visszaesők száma: 574 fő

3. A pártfogoltak által elkövetett bűncselekmény típusok

Fiatalok esetében a lopás, garázdaság, testi sértés, tartozik a leggyakrabban elkövetett bűncselekmények közé.

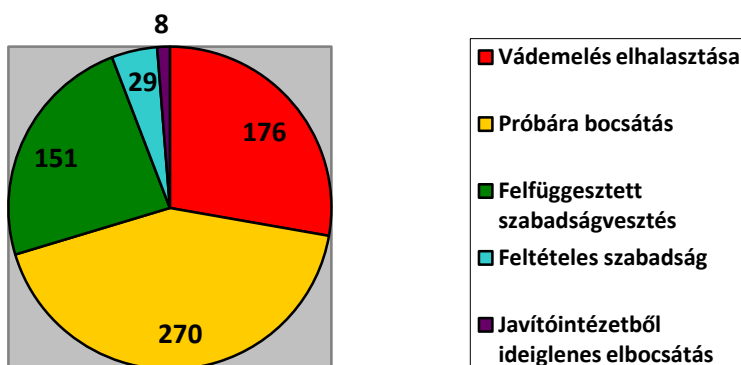
Felnőtt korúak esetében a lopás még inkább dominál, azonban a garázdaság kisebb arányban van jelen.

4. Az elkövetés okai

A leggyakrabban elkövetett bűncselekmények leggyakoribb okai tapasztalataik szerint: anyagi haszonszerzés, nem megfelelő baráti kapcsolatok, alkoholos befolyásoltság, lakóhelyi vagy iskolai konfliktus.

5. Pártfogó felügyeleti ügyek száma fiatalok ügycsoportjában

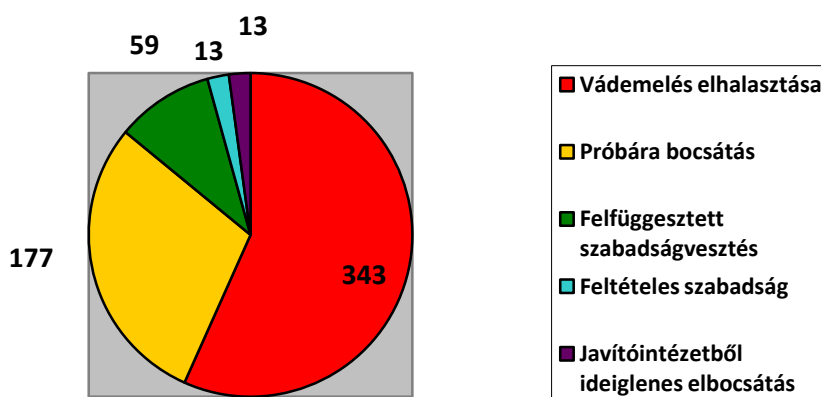
2013. január 01. napján folyamatban lévő pártfogó felügyeleti ügyek száma **fiatalkorúak** esetében: 634

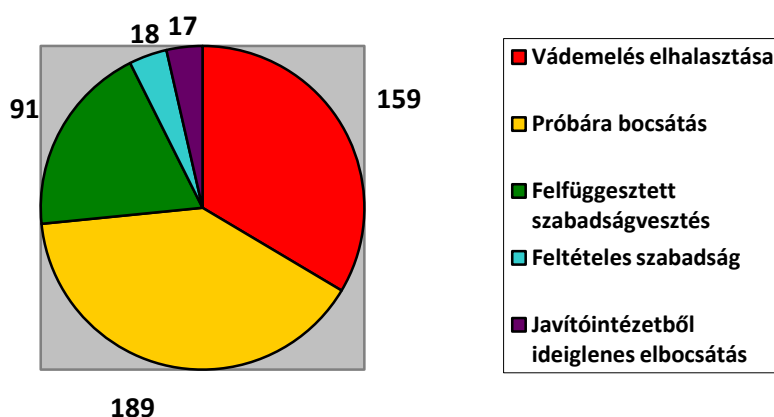
A 2013. évben érkezett ügyek összefüggésben történő vizsgálata alapján megállapítható, hogy a tavalyi évhez hasonlóan az összes érkezett ügghöz viszonyítva 30%-át teszi ki a vádemelés elhalasztása mellett alkalmazott pártfogó felügyelet végrehajtása. 2009-ben ez az érték mindössze 10 % körül alakult.

2013.01.01-től 2013.12.31-ig érkezett ügyek száma **fiatalkorúak** esetében: 605

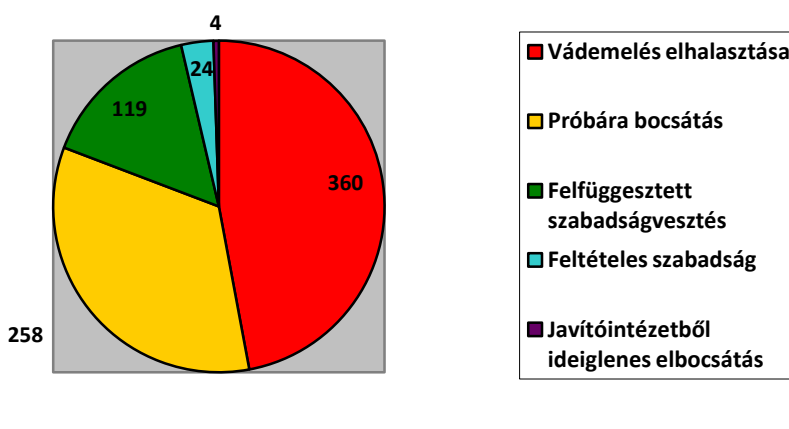
Az érkezett ügyek 20%-os emelkedése mellett a vádemelés elhalasztással összefüggésben megállapított pártfogó felügyelet végrehajtása több mint 50%-al növekedett, így a felügyelet végrehajtásának legnagyobb része ebben az ügycsoportban keletkezett. Bár a próbára bocsátás és a felfüggesztett szabadságvesztések mellett megállapított pártfogó felügyelet száma ezzel arányosan tovább csökkent, valószínűsíthető olyan büntetőpolitikai törekvés is, amely a megrovások helyett a vádemelés elhalasztásának alkalmazását részesíti előnyben.

2013.01.01-től 2012.12.31-ig befejezett ügyek száma **fiatalkorúak** esetében: 474

2013.12.31-én folyamatban maradt ügyek száma **fiatalkorúak** esetében: **765**

A folyamatban maradt ügyekkel kapcsolatban is megállapítható a vádemelések elhalasztásának az előző éves időszakhoz képest 50%-os emelkedése. A második legnagyobb mértékben alkalmazott intézkedés a próbára bocsátások aránya változatlan, míg a felfüggesztett szabadságvesztések kismértékű csökkenést mutatnak.

2013. évben a kezelt ügyek száma **fiatalkorúak** esetében összesen: **1239**

Vádemelés elhalasztása

A vádemelés elhalasztásának a fiatalkorúakkal szemben történő fokozott mértékű alkalmazása különösen nagy kihívás elé állítja a pártfogó felügyelőket. Az ügyész ugyanis törvényi kötelezettségénél fogva valamennyi esetben pártfogó felügyelői véleményt szerez be az intézkedés alkalmazása előtt és többségében külön magatartási szabály előírására tesz javaslatot. Így a pártfogó felügyelet végrehajtása is nagyobb odafigyelést, pontosságot, rendszeresebb ellenőrzést igényel.

6. A pártfogó felügyelők és a járási gyámhivatalok, gyermekjóléti szolgálatok valamint a helyi gyermekjóléti és gyermekvédelmi, illetőleg oktatási intézmények kapcsolata, együttműködésük értékelése

A pártfogó felügyelők a felügyelet végrehajtásának megkezdésekor, illetve a büntetőeljárásban készülő környezettanulmányok írásba foglalása előtt írásos formában szerzik be a gyermekjóléti szolgálat információit a fiatalok terheltekkel kapcsolatban. A pártfogó felügyelet végrehajtása során szükség esetén nem csak telefonon, hanem személyes konzultáció útján is egyeztet a pártfogó felügyelő és a családgondozó.

Az információáramlás kölcsönös és zökkenőmentes. Szintén szoros kapcsolat áll fent a pártfogó felügyelők és a nevelésbe vett terheltek gyámjai között, illetve a lakásotthonok, gyermekvédelmi intézmények egyéb dolgozói között. Gyakran előírt külön magatartási szabály az iskola házirendjének betartása, a tanulói jogviszony fenntartása és a képességeknek megfelelő tanulás folytatása. Ezen magatartási szabályok ellenőrzésével kapcsolatban elsősorban osztályfőnökökkel, ifjúságvédelmi felelőssel egyeztetnek a pártfogó felügyelők.

7. A Pártfogó Felügyelői Szolgálat által gyermekjóléti szolgálatoknál, illetőleg gyámhivataloknál kezdeményezett eljárások száma, okai

A pártfogó felügyelők a fiatalok ügyeiben érkezett 1075 környezettanulmány esetében, a 605 új pártfogó felügyelet végrehajtásának kezdetén, továbbá a folyamatban lévő ügyekben szükség szerint egyeztetnek a gyermekvédelem munkatársaival. Az alábbi esetek azokat a jelzéseket tartalmazzák, amely estekben az ügy súlyossága vagy jellege miatt nem volt elegendő a szóbeli egyeztetés.

A hozzátartozók közötti erőszak veszélyének észlelése esetén a 2009. évi LXXII. törvény 2§ (1) szerinti jelzési kötelezettségüknek a családvédelmi koordinációért felelős járási gyámhivatalokhoz tett jelzések száma: 3 db

Veszélyeztetettség miatt a terhelt lakóhelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat részére küldött írásos jelzés: 4 db (lakhatási körülmények és a nevelési feladatok elhanyagolása miatt). Két esetben a pártfogó felügyelő jelzése alapján ideiglenes elhelyezésre került sor.

8. A gyermekjóléti szolgálatok részére nincs kidolgozott adatlap. Tapasztalataikat az egyes ügyekkel kapcsolatban kötetlen formában teszik meg.

9. A Pártfogó Felügyelői Szolgálat és a helyi szervek által közösen szervezett bűnmegelőzési programok tapasztalatai

2012. nyarától nyílik lehetőség arra, hogy a pártfogoltak agresszió-helyettesítő tréning keretében csoportos foglalkozásokon vegyenek részt. Ettől az időszaktól kezdve 2013. év végéig négy csoport indult. 2013-ban már nem csak a megyeszékhelyen, hanem Nyírbátorban is sikerült **ART-tréninget** indítani, így a vidéken élő pártfogoltak részére is lehetőség nyílik ilyen típusú magatartási szabály előírására.

A foglalkozásokon jórészt olyan fiatalok vesznek részt, akiket erre ügyészségi határozat kötelez, de több csoporttag a pártfogó felügyelője javaslatára, önkéntesként került a csoportba. A csoportfoglalkozások általában 3-6 fővel, páros csoportvezetéssel, zárt csoportokban történnek, keret-tematika alapján. A tréning 30 óra időtartamú, a foglalkozásokon a csoporttagok és a tréner is aktívan vesznek részt.

A foglalkozások 3 modulból állnak, melyek különállóak, de egymással a csoportfolyamatok során jól összekapcsolhatók. Sor kerül a szociális készségek hiányosságainak pótlására (ki nem alakult szociális készség utólagos pótlására sajnos nincs idő), az erkölcsi értékrend fejlesztésére, valamint agresszió helyettesítésére is.

A csoporttagok egymással és a trénerekkel közösen dolgoznak, páros és egyéni szerepjátékok kapcsán sajátítják el a készségeket, valamint gyakorolják azokat. A feladatok megoldására gyakran egymást vezetik rá.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a fiatalok résztvevők a tanulási folyamatban szívesen vesznek részt, a csoportban aktívak. A foglalkozásokon kialakult közöttük a csapatszellem.

A Nyírség Könyvtár Alapítvány együttműködő partnereként 10 fő **álláskeresési- és motivációs tréningen**, majd 15 fő **személyiségfejlesztő tréningen** vett részt.

A Szolgálat havi egy alkalommal a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztályának szervezésében részt vett a tankötelezettségüket elmulasztó fiatalok ellenőrzésében a Csellengő program keretében.

10. A 2013. évre tervezett feladatok megvalósulása, elmaradásuk objektív akadályai

A jogszabályi kötelezettségek teljesítésén túl a 9. pontban felvázolt tevékenységeket a megnövekedett feladatok és ügyteher mellett is sikerült megszervezni és végrehajtani.

11. Jövőre vonatkozó célok a bűnmegelőzés területén

Az egyéni esetkezelést továbbra is indokolt kiegészíteni csoportos technikák alkalmazásával. Az **ART-tréningek** (agresszió-helyettesítő tréning) megtartására 2014-ben is sort kell keríteni fenntartva azt a 2013-ban bevezetett jó gyakorlatot, hogy további, megyeszékhelyen kívüli településeken is elérhetővé váljék a csoportfoglalkozás előírásának lehetősége.

Az Adelante Alapítvány szakembereinek segítségével 2014. februárjától **drog prevenció**s csoportfoglalkozást indul, ennek érdekében szükséges az Igazságügyi Szolgálat hivatali helyiségét rendelkezésre bocsátani.

Továbbra is fenn kívánják tartani a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztályával kialakított jó kapcsolatot, és részt kívánnak venni a rendőrség által szervezett bűnmegelőzési célt szolgáló **ellenőrzési akciókon**.

A várhatóan 2015. január 1-jén bevezetésre kerülő új jogintézmény a **megelőző pártfogás** bevezetésére megfelelően fel akarnak készülni, ebben a körben szükségesnek látják egyeztetés lefolytatását a második félévben a Gyámhivatal és a Szolgálat vezetése között.

12. Egyéb adatok a fiatalokkal kapcsolatban

A pártfogó felügyelet magatartási szabályait megszegő pártfogoltak esetében a **büntetés kiszabására, illetve vádemelésre tett javaslatok száma 66%-os növekedést mutat**. Míg 2012-ben 48 esetben, addig 2013-ban 72 alkalommal került sor ilyen javaslat megtételére. A növekedés okai között szerepelhet a vádemelés elhalasztása mellett alkalmazott külön magatartási szabályok megszegésének gyakorisága, valamint a vezetői instrukció arra vonatkozóan, hogy a mulasztó pártfogottakkal szemben éljen a pártfogó felügyelő a javaslattételi lehetőségével, illetve kötelezettségével.

Az 1978. évi IV. törvény 2010. május 1. napján bekövetkezett módosítását követően közérdekű munkabüntetés már azzal a fiatalokkal szemben is kiszabható, aki az ítélet meghozatalakor betöltötte

a 16. életévét. Tekintettel az alkalmazhatóság viszonylag szűk körére, a közérdekű munka büntetésre ítélt fiatalok száma alacsonynak mondható. A tavalyi évben **41 közérdekű munka** büntetés végrehajtásával kapcsolatban érkezett megkeresés a bíróságtól fiatalok vonatkozásában, míg a felnőtt korúak esetében ez a szám 926 volt.

A **pártfogó felügyelői vélemény** elkészítésére irányuló megkeresések száma szintén jelentősen megemelkedett (2012-ben 183, 2013-ban 406). A több **mint kétszeres ügyszámemelkedést** egyértelműen a vádemelés elhalasztását kötelezően megelőző vélemények elkészítése okozta. Az ezzel kapcsolatban alkalmazott pártfogó felügyeletek végrehajtása során rendszerint külön magatartási szabályok előírására kerül sor, amely a felügyelet szorosabbá tételét eredményezi, egyúttal nagyobb munkaterhet jelent.

VII. EREDMÉNYEK, MEGOLDÁSRA VÁRÓ PROBLÉMÁK

Továbbra is kevés településen működik a bűnmegelőzéssel (is) foglalkozó önkormányzati bizottság, illetve még mindig kevés önkormányzat rendelkezik bűnmegelőzési koncepcióval. Szakmai ellenőrző vizsgálataink során felhívjuk az önkormányzatok figyelmét a prevenció stratégiák és programok elkészítésének fontosságára.

A bűnmegelőzéssel kapcsolatos feladatok teljesítéséhez gyakorlatilag az egyetlen forrást a pályázatok nyújtják, de ennek fontosságát még nem ismerték fel az önkormányzatok, illetve problémát jelent a pályázati lehetőségek alacsony száma.

Az elmúlt évekhez hasonlóan továbbra is vannak még megoldásra váró problémák a jelzőrendszer működésével kapcsolatban. A vizsgálati tapasztalatok alapján nem minden településen működik egyforma hatékonysággal a jelzőrendszer. Előfordul, hogy a tagok nem, illetve nem kellő időben tesznek eleget kötelezettségüknek. A működés hatékonyságának növelése érdekében a gyermekjóléti szolgálatok igyekezete ellenére, még mindig vannak olyan szakemberek, akik nem kívánnak a jelzőrendszer alkotó elemei lenni.

Probléma továbbra is, hogy az ügyintézőkön nagy a munkateher, a családgondozókra sok esetben túl nagy terület, és nagy gyermeklétszám jut.

A veszélyeztetettség megszüntetése érdekében szükség lenne több szakemberre, illetve az elérhetőségük növelésére. Pszichológus, fejlesztő pedagógus, családterapeuta, mediátor, pszichológiai tanácsadás, nevelési tanácsadó közreműködésére van a leginkább szükség a gyermekjóléti szolgálatoktól kapott tájékoztatás szerint. Ezen szolgáltatások és lehetőségek folyamatos elérhetőségére és biztosítására nincs a szükséges mértékben lehetőség, ezért ezek bővítése, fejlesztése lenne elengedhetetlen.

A gondozott gyermekek részére szervezett programok száma igen alacsony, holott igen nagy szükség lenne olyan szabadidős programokra, amelyek a családban jelentkező nevelési problémák és hiányosságok káros hatásainak enyhítését célozzák. A gyermekjóléti szolgálatok nagyobb része önállóan nem szervez szabadidős programokat, ezt a feladatot általában a település oktatási-nevelési intézményeivel közösen végzik. A helyi önkormányzatok és a gyermekjóléti szolgálatok jelzései alapján anyagi forrás hiányában okoz problémát a megfelelő számú és minőségű programok megszervezése, ezért itt kiemelkedő szerepet kapnak a különböző pályázati források.

VIII. ÖSSZEZÉS, CÉLOK, FELADATOK

A Szociális és Gyámhivatal 2013-ban is teljesítette a gyermek- és fiatalok bűnmegelőzés területén kötelezően reá háruló jogszabályi kötelezettségeit.

A számadatok azonban a gyermekvédelemben dolgozók minden igyekezete ellenére sem mutatnak jelentős pozitív változást.

A települési önkormányzatok 2013. évi bűnmegelőzési tevékenységével kapcsolatos tapasztalatokat áttekintve, továbbra is alapvető fontosságúnak ítéljük a gyermekjóléti alapellátás szakmai színvonalának emelését annak érdekében is, hogy a gyermekjóléti szolgálatok valóban a jogszabályi előírásoknak megfelelően eredményesen és hatékonyan működtethessék a Gyvt. 17. §-ában rögzített jelzőrendszert.

A jelzőrendszer tagjainak hatékonyabb együttműködésére van szükség, továbbá a jelzési kötelezettségüket vétkesen megszegő jelzőrendszeri tagokkal szemben fegyelmi felelősségre vonás kezdeményezésére. .

A jelentés elkészítését megelőző adatgyűjtés kapcsán tapasztaltuk, hogy fontos lenne egy egységes nyilvántartási rendszer kialakítása, hiszen ugyanazon adatra más-más forrásból eltérő adatok érkeztek (pl. védelemben vett gyermekek száma a gyámhivatalok és a gyermekjóléti szolgálatok nyilvántartása alapján, gyermekotthonból történt szökések száma az intézmények és a rendőrség adatai alapján).

Az engedély nélküli eltávazások vonatkozásában a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 211. §-ának (1) bekezdése alapján szorgalmazzuk azon családtagok büntetőjogi felelősségre vonását, akik a családból kiemelt és a gondozási helyéről engedély nélkül eltávazott gyermeküket otthonukban bűntatják és a rendőrség intézkedése alkalmával sem fedik fel hollétét. Az ilyen családtagokkal szemben a fenti törvényhely alapján a rendőrség következetes intézkedése nyomán a büntetőeljárások megindítását látjuk szükségesnek.

Fontos lenne növelni a bűnmegelőzési tevékenységgel kapcsolatos pályázati lehetőségek számát és folytatni az újtára indult hasznosnak bizonyuló prevenciós programok szervezését (pl. DADA, Pláza-kommandó).

Az önkormányzatok és a gyermekjóléti szolgálatok együttműködése a szociális nyári gyermekétkeztetés vonatkozásában is kiemelt jelentőségű lehet. A nyári szünidőben még több gyermek marad felügyelet nélkül, mint iskolaidőben, fokozott veszélynek vannak kitéve ebben az időszakban, ezért lenne fontos, hogy a gyermekjóléti szolgálatok a nyári gyermekétkeztetéshez kapcsolódóan az önkormányzatokkal együttműködve minél nagyobb számban szervezzenek a gyermekeknek változatos szabadidős programokat.

Továbbra is fontosnak tartjuk

- az együttműködések fejlesztését, a folyamatos kapcsolattartást és rendszeres konzultációt elsősorban a rendőrségekkel, ügyészségekkel, bíróságokkal, valamint az egyes társszervekkel;
- a jogszabály módosítások megvalósításának figyelemmel követését, azonnali alkalmazását;
- a pályázatfigyelést és azokról tájékoztatás nyújtását.

Nyíregyháza, 2014. június 5.

Dr. Hozdik László
Hivatalvezető